

An Analysis on the Role of Caring Thinking on the Degree of Prosocial Behaviors of the Students in the University of Kashan

Maryam Samea*

Zeinab Sadat Athari**

Abstract

The objective of the present study was to investigate the role of caring thinking on the degree of prosocial behaviors of the students. It was applicative with quantitative approach and descriptive-correlational in case of administration. The statistical population was all undergraduate students (5282) in the University of Kashan in 2022-23. This study was conducted via stratified random sampling method proportional to the sample size. Two questionnaires including caring thinking by Hedayati (2018) and prosocial tendencies by Carlo et al. (2003) have been used. According to the findings, caring thinking and its components (valuative, affective, active, empathetic and normative) have positive significant effect (0/643) on the degree of prosocial behaviors (altruistic, complant, emotional, critical and anonymous) of the students and affective thinking had the highest correlation, (0/460) valuative thinking had the lowest correlation (0/373) and active (0/422), empathetic (0/418) and normative thinking (0/374) were in the middle. Valuative thinking, as one of the components of caring thinking, had the highest average and active thinking, too, had the lowest average and altruistic prosocial behaviors had the highest average and emotional prosocial behaviors had the lowest average

* Master of curriculum planning, Department of Educational sciences, Faculty of humanistic and law,
University of Kashan, Kashan, Iran, samea.mar.76@gmail.com

** Assistant professor of curriculum planning, Department of Educational sciences, Faculty of humanistic and
law, University of Kashan, Kashan, Iran (Corresponding Author), zathari@kashanu.ac.ir

Date received: 14/04/2024, Date of acceptance: 19/11/2024

among different kinds of prosocial behaviors. As a result, caring thinking and its components should be reinforced instead of forcing people to show prosocial behaviors and avoiding them to show antisocial behaviors.

Keywords: caring thinking, prosocial behaviors, antisocial behaviors, students, university.

Introduction

Caring thinking originates from our emotions and feelings and is formed in the framework of the individual's values, beliefs and personal feelings; it is the foundation of human's judgments and every person's value system influences his/her decision makings, choices and judgments; since it is attempted in every judgment to find an appropriate explanation for the one or the others' attention to the affairs and to state more standard and meticulous judgements through giving value to it. Therefore, caring thinking is a kind of faith and belief in values and addresses the values hidden in all affairs and emphasizes the reason of one's affairs, the effect of these values on the human's decisions and moral judgments (Hedayati, 2019). Therefore, caring thinking which means thinking morally depends on humanistic relationships and it has provided an environment for the growth in order for every human to acquire social competencies as an active member in the society and show more prosocial behaviors in communication with the self and the others and downplays the emergence of many undesirable behaviors. Therefore, the main objective of the present study was to investigate the role of caring thinking on the degree of prosocial behaviors of the students in the University of Kashan.

Materials & Methods

It was applicative with quantitative approach in case of purpose and descriptive-correlational in case of administration. The statistical population was all undergraduate students in the University of Kashan in 2022-23. Morgan table was used to determine the sample size. Total number of statistical population was estimated 5282, So according to the morgan table, total number of statistical population was estimated 361. The present study was conducted via stratified random sampling method proportional to the sample size (according to the students in every faculty and based on gender). Two questionnaires including caring thinking by Hedayati (2018) and prosocial tendencies scale by Carlo et al. (2003) have been used to evaluate caring thinking and prosocial behaviors. In addition, content and

construct validity methods were used in order to investigate the validity of the questionnaires and so was Cronbach's alpha coefficient to investigate the reliability. The results of the collected data were revealed in the form of descriptive and inferential statistics via SPSS₂₂ and AMOS₂₂ software.

Discussion & Result

The findings show that in examining the aspects of prosocial behaviors, philanthropic behaviors have the highest factor load and emotional behaviors enjoy the lowest factor load and in examining caring thinking, the aspect of empathic thinking has the highest factor load and after that active thinking has the lowest factor load. And according to the standard regression coefficients achieved in the model, the coefficient of the effect of caring thinking on the prosocial behaviors equals 0.643. So, according to the findings of the study, caring thinking and its components have positive significant effect on the degree of prosocial behaviors of the students in the university of Kashan, while the effect of different kinds of caring thinking was not the same on the students' prosocial behaviors in a way that the highest degree of correlation related to the affective thinking with the effect coefficient of (0.460) and the lowest correlation was related to the valuate thinking with the effect coefficient of (0.373) and active, empathetic and normative thinking were in the middle with the effect coefficients of 0.422, 0.48 and 0.374 respectively. Valuate thinking, as one of the components of caring thinking, had the highest average with (20.83) and active thinking, too, had the lowest average (19.28) and altruistic prosocial behaviors had the highest average (28.55) and emotional prosocial behaviors had the lowest average (10.17) among different kinds of prosocial behaviors.

Conclusion

It is necessary for every society to decrease its undesirable behaviors for its survival and pave the way for the opportunities to promote motivational orientation of prosocial behaviors among its members. Hence, caring will bring about a valuate system for the individual and helps him/her judge more conscientiously and attentively and makes people pay more attention to moral behaviors through increasing moral attention and attending to the outcomes of moral behaviors and the effects of each person's behavior on the others. As a result, caring thinking and its components should be reinforced instead of forcing people to show prosocial

behaviors and avoiding them to show antisocial behaviors in order for people to be inclined to show prosocial behaviors without any force. Therefore, many antisocial and undesirable behaviors will decrease and the motivation to emerge prosocial behaviors will be reinforced in the people and it paves the way for the perfection-seeking in the people and society and the emergence of desirable behaviors. Therefore, nurturing caring thinking and its components can be an efficient approach to persuade people to show positive and acceptable behaviors.

Bibliography

- Abdollahzadeh, Hassan and Noorani, Maliheh Sadat (2021), Citizens and Desirable Social Behaviors, Quarterly Journal of Civil Rights Studies, No. 22, 987-1004[In Persian].
- Afghari, Fatemeh and Ghasemi, Simin (2015), The relationship between social trust and socially desirable tendencies, Journal of Psychiatry, Vol. 3, No. 2, 62-71[In Persian].
- Amirpour, Borzo; Derakhshan, Nooshin and Mohammadi, Ferdows (2023). Investigating tendencies towards prosocial behavior in the context of personal development in students who are members of the Red Crescent and non-members. Socio-Economic Development Studies. Vol. 1, No. 1, 199-177[In Persian].
- Berman, J. Z., & Silver, I. (2022), Prosocial behavior and reputation: When does doing good lead to looking good? Current opinion in Psychology, vol 43, 102–107.
- Bierhoff, Hans Werner (2005), Social Behaviors (Analysis of Types of Social Behaviors from the Perspective of Social Psychology), Translated by: Rezvan Sedghinejad. Tehran: Golazin[In Persian].
- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., & Randall, B. A. (2003), Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents, The journal of early adolescence, vol 23, no1, 107–134.
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002), The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents, Journal of Youth and Adolescence, vol 31, no 1, 31–44.
- Damari, Behzad; Emami Razavi, Hassan; Hajbi, Ahmad and Elahi, Elham (2021), Desirable Social Behaviors; The Necessity of Promoting Social Health of Iranians, Journal of the School of Public Health and Health Research Institute, Vol. 19, No. 2, 123-136. [In Persian].
- Dombayci, M.A. (2014), Teaching of environmental ethics: CaringThinking, Journal of Environmental Protection and Ecology, vol 15, no3, 1404–1421.
- Dombayci, M. A., Demir, M., Tarhan, S., & Bacanlı, H. (2011), Quadruple thinking: Caring thinking, Procedia-Social and Behavioral Sciences, vol 12, 552–561.
- Eisenberg ,N. Cameron ,E. Tryyon ,K & Dodez ,R (1981), Socialization of prosocial behavior in the preschool classroom, Development Psychology , vol 17, no 6, 773–782.

105 Abstract

- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Murphy, B. C., Jones, S., & Guthrie, I. K. (1998), Contemporaneous and longitudinal prediction of children's sympathy from dispositional regulation and emotionality, *Developmental Psychology*, vol 34, no5, 910- 924.
- Eisenberg, N., and Fabes, R. A. (1998), prosocial development. In Damon W. (Series ed.) and Eisenberg, N. (Vol. ed.), *Handbook of Child Psychology, Vol. 3: Social, Emotional, and Personality Development* (5th edn.). Wiley, New York, 701-778.
- Emami Koopai, Samaneh; Safian, Mohammad Javad and Sabohi, Effat (2023). Aspects of Architecture in Proportion to the Ontological Characteristics of Man in Heidegger's Thought. *Scientific Journal of Architectural Thought*, 7(14). 1- 20 [In Persian].
- Escudero, J. A. (2013), Heidegger: Being and Time and the Care for the Self, *Journal of Philosophy in School*, vol 3, no 2, 302–307.
- Groys, Boris (2023). *Philosophy of Care*. Translated by Ashkan Salehi. Published by Ban. [In Persian].
- Ghaedi, Yahya (2016), *Theoretical Foundations of Philosophy for Children*, Tehran: Merat Publications [In Persian].
- Ghaddoumizadeh, Fatemeh; Jokar, Bahram; Hosseinchari, Masoud and Khormaei, Farhad (2021), Validation of the Moral Inquiry Circle in the Moral Education of Students and Its Effectiveness on the Level of Prosocial Behaviors, *Former Journal of Social and Human Sciences*, Vol. 13, No. 2, 119-151 [In Persian].
- Habibpour, Karam and Safari, Reza (2009), *A Comprehensive Guide to SPSS in Survey Research*, Tehran: Loyieh [In Persian].
- Hashemi Nia, Mohammad Reza (2020), Desirable social behavior in Alavi education and character, *Quarterly Journal of Research in History Education*, Vol. 1, No. 3 [In Persian].
- Heidegger, Martin (2010). *Being and Time*. Translated by: Abdolkarim Rashidian. Tehran: Ney [In Persian].
- Heidegger, Martin (2015). *Being and Time*. Translated by: Siavash Jamadi, Vol. 6 Tehran: Hermes [In Persian].
- Hedayati, Mehrnough; Rezaei, Mohammad Hashem; Pirani, Zabih and Hashemi, Masoud (2016), The effect of implementing a philosophy program for children on the value attitudes of seventh-grade male students of Khorramabad high school, *Thought and Child*, Institute for Humanities and Cultural Studies, Vol. 7, No. 2, 104-79 [In Persian].
- Hedayati, Mehrnough (2017). Salem Soedi: A critical approach to the caring approach, *Critical Research Journal of Humanities Texts and Programs*, Vol. 17, No. 50, 252-235 [In Persian].
- Hedayati, Mehrnough (2018), Structure and norms of a questionnaire to measure caring thinking based on the educational approach of philosophy for children, *Journal of Educational Sciences*, Vol. 25, No. 2, 153-178 [In Persian].
- Hedayati, Mehrnough (2019), *Beware of purely logical thinking; Careful thinking skills in the philosophy program for children*, Tehran: Institute of Humanities and Cultural Studies [In Persian].

- Hoffman ,M. L (1982), Development of prosocial motivation: Empathy and guilt. In Eisenberg ,N. (ed) , The development of prosocial behavior, Academic Press ,New York ,218–231.
- Kojbaf, Mohammad Baqer; Sajjadian, Ilmaz; Nouri, Abolghasem (2010), Investigating the factor structure, validity and reliability of the scale of desirable social tendencies among students, Quarterly Journal of Applied Sociology, Vol. 21, No. 2, 101-118[In Persian].
- Kouhi Esfahani, Hajar; Ghaedi, Yahya; Zarghami Hamrah, Saeed and Keshavarz, Susan (2022), Analyzing the types, dimensions and nature of caring thinking, Journal of Educational Sciences of Shahid Chamran University of Ahvaz, Vol. 6, No. 1, 21-42[In Persian].
- Kouhi Esfahani, Hajar and Keshavarz, Susan (2019), Caring thinking from the perspective of the verses of the Holy Quran, Journal of Educational Sciences from the Perspective of Islam, Vol. 7, No. 1, 45-65[In Persian].
- Lipman ,M (1995). Caring as thinking inquiry: critical thinking across the disciplines, vol 15, no1, 1–13.
- Lipman ,M (1995). Natasha; Vygotskian Dialogues, New York: Teachers college.
- Lipman ,M (2003), Thinking in education, New York: Cambridge university press.
- Lipman, M (2011), Thinking in Education. Translated by Idris Eslami and Keyvan Seydi, Mahabad: Islamic Azad University of Mahabad[In Persian].
- Lipman, Matthew; Sharp, Ann Margaret and Eskanian, Frederick (2011), Children and Thinking Skills, Translated by Abdolmahdi Ma' Erfzadeh, Seyed Mansour Marashi and Ali Sharifi, Tehran: Parsik[In Persian].
- Martín-Gregorio, S., Tomás, J. M., & Oliver, A. (2023), A psychometric study of the Prosocial Behavior Scale: Differential item functioning by gender. Behavioral Sciences, vol 31, no 3, 259.
- Nasra-Esfahani, Maryam (2019), Care and Meaning (A Review of Milton Miroff's Book on Care). Journal of Critical Research, Texts and Programs in the Humanities, 19(1), 287-305[In Persian].
- Pfattheicher ,Stefan. Nielsen ,Yngwie. & Thielmann ,Isabel (2022), Prosocial behavior and altruism: A review of concepts and definitions, Current Opinion in Psychology ,vol 44 ,12–129.
- Prot, S., Gentile, D. A., Anderson, C. A., Suzuki, K., Swing, E., Lim, K. M., & Lam, B. C. P. (2013), Long-term relations among prosocial-media use, empathy, and prosocial behavior, Psychological Science, vol 25, no2, 358-368.
- Ulucinar ,Ufuk. Ari ,Asim (2019), The development of caring thinking skills inventory based on problem scenarios: A study of validation and reliability, Universal Journal of educational research, vol 1, no 6 ,1414–1429.
- Rahimzadeh, Laya; Samadi, Masoumeh and Ansarian, Fahimeh (2019), Explaining the concept of caring thinking in the field of philosophy for children in order to design a conceptual framework and present the challenges facing it, Quarterly Journal of Educational and School Studies, Vol. 9, No. 2, 116-91[In Persian].

107 Abstract

- Sharp ,A. (2007), Education of the emotions in the classroom community of inquiry, *Gifted education international* ,vol 22, no 2 ,248–257.
- Sharp, A. M. (2014), The Other Dimension of Caring Thinking (with a new commentary by Phillip Cam), *Journal of Philosophy in School*, vol 1, no 1, 15–21.
- Sheikhi, Mohammad Taqi (2001), The relationship between university, culture and value system of analytical society from a sociological perspective, *Specialized Journal of Language and Literature*, Faculty of Literature and Humanities, Mashhad, Vol. 34, No. 2-1, 336-323[In Persian].
- Tavakoli, Mahboobeh; Safian, Mohammad Javad; Qaedi, Yahya and Ardalani, Hossein (2022), The role of the story of Prophet Moses (AS) and Prophet Khidr (AS) from the perspective of the Quran in teaching caring thinking based on the teachings of philosophy for children, *Islamic Education Journal*, Vol. 17, No. 39, 73-91[In Persian].
- Turkman Malayari, Mehdi and Sheikholeslami, Razieh (2019), Empathy and pro-social behaviors: The mediating role of moral emotions, *Developmental Psychology: Iranian Psychologists*, Vol 15, No. 59[In Persian].
- Vojdani, Shahriar and Nouri, Nasim (2019), The role of moral intelligence, empathy and desirable social tendencies in predicting life satisfaction and belief in a just world, *Quarterly Journal of Assessment and Research in Counseling and Psychology*, Vol. 1, No. 1, 31-46[In Persian].
- Yaghoubi, Abolghasem and Mohammadi, Sahar (2021), The effect of belonging motivation on prosocial behavior: The mediating role of empathy and self-efficacy, *Quarterly Journal of Social Psychology Research*, Vol. 11, No. 42, 17-34[In Persian]

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان دانشگاه کاشان

مریم سامع*

زینب السادات اطهری**

چکیده

هدف این پژوهش بررسی نقش تفکر مراقبتی بر میزان رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان بوده است. این پژوهش، کاربردی با رویکردی کمی و از لحاظ اجرایی، توصیفی-همبستگی بوده است. جامعه آماری، دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه کاشان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۲ به تعداد ۵۲۸۲ نفر بود. پژوهش حاضر با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای متناسب با حجم انجام گرفت و از دو پرسشنامه‌ی استاندارد تفکر مراقبتی هدایتی (۱۳۹۷) و پرسشنامه‌ی گرایش‌های اجتماعی مطلوب کارلو و همکاران (۲۰۰۳) استفاده شد. طبق یافته‌های پژوهش، تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن (ارزشی، عاطفی، فعال، هنجاری و همدلانه) بر میزان رفتارهای اجتماعی مطلوب (نوع‌دوستانه، متابعت‌آمیز، هیجانی، بحرانی و ناشناس) دانشجویان تأثیر مثبت و معناداری (۰/۶۴۳) دارد و تفکر عاطفی بیش‌ترین همبستگی (۰/۴۶۰)، تفکر ارزشی کم‌ترین همبستگی (۰/۳۷۳) و تفکر فعال (۰/۴۲۲)، همدلانه (۰/۴۱۸) و هنجاری (۰/۳۷۴) به ترتیب در میانه قرار دارند. از بین مؤلفه‌های تفکر مراقبتی، تفکر ارزشی دارای بالاترین میانگین و تفکر فعال دارای پایین‌ترین میانگین و از بین انواع رفتارهای اجتماعی مطلوب،

* کارشناس ارشد برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و حقوق، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران، samea.mar.76@gmail.com

** استادیار برنامه‌ریزی درسی، گروه علوم تربیتی، دانشکده علوم انسانی و حقوق، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران (نویسنده مسئول)، zathari@kashanu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۱/۲۶، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۸/۲۹

رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع‌دوستانه دارای بالاترین میانگین و رفتارهای اجتماعی هیجانی پایین‌ترین میانگین را داشتند. بنابراین می‌توان به جای الزام افراد به انجام رفتارهای اجتماعی مطلوب و بازداری آنان از رفتارهای جامعه‌ستیز، تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن را در افراد تقویت نمود.

کلیدواژه‌ها: تفکر مراقبتی، رفتارهای اجتماعی جامعه‌پسند، رفتارهای اجتماعی جامعه‌ستیز، دانشجویان، دانشگاه.

۱. مقدمه

وجود انسان اساساً شامل مراقبت است و به سنت باستانی مراقبت از خود و مراقبت از روح برمی‌گردد. هایدگر (Heidegger) اعتراف می‌کند که مفهوم «مراقبت» را در پیشینیان یافته است و به اهمیت آن برای فلسفه یونانی - رومی و معنویت مسیحی اشاره می‌کند. از این رو کمال انسان - تبدیل شدن به آنچه که می‌تواند در آزاد بودن برای حداکثر امکانات خود باشد - انجام مراقبت است (Escudero, 2013).

هایدگر معتقد است آدمی ذاتاً با دیگران است، ذاتاً همبودی است. قوام هستی انسان، بودن با دیگران است. بودن با دیگران امری عارضی نیست و از هستی ما منفک نیست. هستی ما بسته به دیگری است. انسان با موجوداتی که در جهان مواجه می‌شود مرادده‌های مأنوسانه و پردازشگرانه دارد. به دیگر سخن، آدمی با موجودات در جهان انس دارد (هایدگر، ۱۳۹۴). ما یک من تنها و جدا از عالم نداریم. دیگران نسبت به ما غریبه و بیگانه نیستند، بلکه دقیقاً کسانی هستند که ما با آنها می‌باشیم، یعنی کسانی که نمی‌توانیم خودمان را از آنها جدا کنیم. خود‌پدیدار انسان، بودن در آن‌جا، بودن با دیگران است، نحوه هستی او این‌گونه است که بودنش، بودن با دیگران است. این‌که دیگران فی‌نفسه در عالم هستند، به معنای با انسان بودن است (امامی کوپایی، صافیان و صبوحی، ۱۴۰۲).

هایدگر ارتباط انسان‌ها را بر اساس مهر می‌داند. حقیقت انسان در انس است. خانه ما خانه مهر و وداد است. او بر خلاف سنت فکری در غرب به خصوص مدرنیته، انسان را موجودی مستقل و منقطع از محیطی که در آن زندگی می‌کند نمی‌بیند. وی خصلت بنیادین زیستنده را در - دنیا - با دیگران - در - کنار - دیگر چیزها - بودن می‌بیند. از نظر وی هر تعبیری که این وجوه را در مورد انسان نادیده بگیرد دچار تصویرسازی غیرواقعی از زیستنده شده است (هایدگر ۱۳۸۹). در فرآیند مراقبت باید وسوسه تحلیل و داوری دیگری

کنار گذاشته شود و تلاش شود تا به دیگری و جهان او نزدیک شده و خود را به جای دیگری قرار داد. مراقبت به خود شکوفایی نیز کمک می‌کند؛ زیرا گرچه دیگری و نیازهایش رابطه را تعیین می‌کنند، مراقبت کننده نیز با استفاده از توانایی‌هایی هم‌چون اعتماد، آگاهی، شجاعت، مسئولیت‌پذیری، فداکاری و صداقت رشد می‌کند (هایدگر، ۱۳۹۴).

همچنین وی معتقد است رابطه ما با دیگران، براساس آن چیزی است که پروا نامیده شده است. ما همواره در حال مراقبت و تیمار داشتن دیگران و نگران آن‌ها هستیم. تیمار داشتن از بنیان‌های هستی انسان است. این ویژگی دغدغه‌مندی انسان نسبت به دیگران، ما را نیازمند مکانی می‌سازد که بتوانیم از سر مهر و مدارا با دیگران زندگی کنیم. معماری باید بستری را فراهم سازد که انسان‌ها در کنار هم باشند به معنای دقیق کلمه، نگران هم باشند و به هم مهر بورزند (هایدگر، ۱۳۸۹). بنابراین طبق اندیشه‌های هایدگر، مراقبت می‌تواند به سایر فعالیت‌ها و ارزش‌های انسان‌ها نظم و انسجام دهد و انسان را جایی در این جهان مستقر کند. مراقبت پایان آوارگی روح انسان است، با یافتن جای پای او در این جهان که بتواند در آن احساس تعلق و آرامش کند (نصر اصفهانی، ۱۳۹۸).

لیکن، میرآف (Mayeroff) معتقد است مهم‌ترین جنبه‌ی مراقبت از شخصی دیگر کمک به او برای رشد و تحقق بخشیدن به خودش است. او مراقبت را برابر نهاد استفاده از دیگری برای منافع و مطامع شخصی می‌داند و تأکید می‌کند مراقبت همان خیرخواهی برای دیگری، دل‌داری دادنش، یا نگرانی برای او نیست؛ بلکه مراقبت کمک به دیگری برای رشد و تحقق خودش طی یک فرآیند است (نصر اصفهانی، ۱۳۹۸).

گرویس (Groys) نیز معتقد است که مراقبت شرط اساسی زندگی انسان است. او استدلال می‌کند که مراقبت فقط یک الزام اخلاقی یا یک عمل اجتماعی نیست، بلکه یک ضرورت وجودی است؛ مراقبت یعنی تعامل با دنیا و دیگران به گونه‌ای که ارزش و پیچیدگی ذاتی آن‌ها را تصدیق کند و پیشنهاد می‌کند که این تعامل برای شکل‌گیری هویت و جامعه ضروری است. او تأکید می‌کند که مراقبت شامل ابعاد عملی و عاطفی است که شامل اقدامات نگهداری و حفظ و همچنین ابراز همدلی و شفقت می‌شود. این دیدگاه جامع از مراقبت به گرویس اجازه می‌دهد تا ماهیت چندوجهی و اهمیت آن را در زمینه‌های مختلف کشف کند. یکی از موضوعات کلیدی در «فلسفه‌ی مراقبت»، رابطه بین مراقبت و قدرت است؛ وی بررسی می‌کند که چگونه مراقبت می‌تواند هم وسیله‌ای برای

توانمندسازی و هم‌ابزاری برای کنترل باشد. از یک سو، مراقبت می‌تواند افراد و جوامع را با تقویت ارتباطات، حمایت متقابل و انعطاف‌پذیری توانمند کند و از سوی دیگر، مراقبت می‌تواند برای اعمال کنترل نیز مورد استفاده قرار گیرد (گرویس، ۱۴۰۲).

همچنین، تقسیم‌بندی‌های مختلفی برای انواع تفکر ارائه شده است. یکی از مهم‌ترین تقسیم‌بندی‌های انجام شده توسط لیپمن (Lipman) می‌باشد که تفکر را به انواع «تفکر انتقادی» (Critical Thinking)، «تفکر خلاق» (Creative Thinking) و «تفکر مراقبتی» (Caring Thinking) تقسیم می‌کند (۲۰۰۳: ۱۹۷).

با توجه به کمتر شناخته‌بودن تفکر مراقبتی، نیاز به تعمق فلسفی در این حوزه احساس می‌شود. منشاء تفکر مراقبتی هیجانات و احساسات ما هستند که قلب، مغز و دست نماد مهربانی، اندیشیدن و عمل را با هم تلفیق می‌نماید. در واقع تفکر مراقبتی شامل حسی است که فرد از جهان اطراف خود دریافت می‌کند، تفکر راجع به ارزش‌ها و این‌که چه چیزی با ارزش است و از نظر اخلاقی یا وجدانی صحیح است، تأمل در خصوص چاره‌ای کارساز یا اقدامی حمایت‌گرانه برای بهبود امور جهان است و تفکر در خصوص آنچه برای هر فرد اولویت دارد و ارزش مراقبت و توجه ویژه دارد (لیپمن، ۱۳۹۰).

آموزش برای تفکر صحیح نیازمند مراقبت از نحوه اندیشیدن است و این مراقبتی اندیشیدن را تفکر مراقبتی گویند؛ از سویی به معنای اشتیاق در تفکر، تأمل در عواطف درونی و احساس تعهد و مسئولیت‌پذیری در مسیر یافتن بهترین راه‌حل برای مسائل ذهنی و از سوی دیگر، به معنای توجه به شیوه تفکر فرد یعنی تفکر درباره نحوه تفکر فرد و دیگران است (لیپمن، ۱۳۹۰).

حال مبنای این پژوهش، نظریه لیپمن در حوزه تفکر مراقبتی است؛ براین اساس قائدهی (۱۳۹۵: ۱۸۰-۱۷۴ به نقل از Lipman, 1995)، انواع تفکر مراقبتی را به «تفکر ارزش‌گذار یا ارزشی» (Valuative Thinking)، «تفکر عاطفی» (Affective Thinking)، «تفکر فعال» (Active Thinking)، «تفکر هنجاری» (Normative Thinking) و «تفکر همدلانه» (Empathic Thinking) تقسیم‌بندی کرده است که در ادامه به شرح مختصر هر یک پرداخته می‌شود.

۱. **تفکر ارزشی:** این تفکر شامل تحقق ارزش‌ها و ارزش‌گذاری به معنی قدردانی کردن و محاسبه ارزش هر چیز و توجه به اهمیت مسائل است؛ مسائلی که ارزش توجه‌کردن دارند و برای ما مهم است (لیپمن، ۱۳۹۰: ۲۷۱). تفکر ارزشی هم شامل ارزش‌گذاری امور انتزاعی چون رفتارها، نگرش‌ها و ویژگی‌های شخصیتی افراد و

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۱۳

هم شامل ارزش گذاری عناصر ملموس و عینی چون طبیعت، محیط زندگی و دنیای اطراف انسان‌ها می‌شود.

۲. **تفکر عاطفی:** تفکر عاطفی میان منطق و احساسات قرار دارد و به درک احساس خود در مورد خویشتن، دیگران و جهان اطراف می‌پردازد و این امکان را فراهم می‌کند که احساسات خود را با دیگران به اشتراک گذاشته و با آن‌ها همدردی کرده، نسبت به ظلم واکنش نشان داده و با محیط اطراف خود با احترام برخورد کند؛ بنابراین تفکر عاطفی ناظر به کنترل احساسات و چگونگی بروز آن‌ها است.

۳. **تفکر فعال:** مشتاقانه مراقبت کردن درباره/ از، چیزی/ کسی و درگیر بودن با موضوع/ علتی است (کوهی اصفهانی و همکاران، ۱۴۰۱ به نقل از Sharp, 2007). در تفکر فعال، مراقبت از تمام چیزهایی است که برای شخص عزیز و ارزشمند است؛ این امور شامل موارد و ارزش‌های واقعی و هم ارزش‌های انتزاعی می‌باشد. اشاره به مجموعه فعالیت‌هایی که افراد در شرایط مختلف انجام می‌دهند تا آن‌چه در جریان است را تغییر دهند و عواطف و احساسات خود را در جهت واقعیت‌ها معطوف کنند.

۴. **تفکر هنجاری:** تفکر درباره چیزی که هست را به تفکر درباره آن‌چه باید باشد مرتبط می‌سازد (کوهی اصفهانی و همکاران، ۱۴۰۱ به نقل از Lipman, 2003: 268_269). این نوع تفکر به مقایسه وضعیت کنونی با آن چیزی که می‌توانست باشد و یا باید باشد؛ یعنی هم دانستن واقعیت موقعیت و هم دانستن حس آرمان‌گرایی که هرچیز چگونه باید باشد و به دنبال کشف راهبردهایی برای نابودی شکاف بین واقعیت و ایده‌آل و دستیابی به بهترین پندارها، بهترین اعمال و بهترین راهبردها است.

۵. **تفکر همدلانه:** خود را از دیدگاه‌ها، احساسات و افق فکری خود خارج کردن و به جای آن به دیدگاه‌ها، احساسات و افق دیگران فکر کردن است. در واقع نوعی مهارت فکری است که فرد را قادر به درک دنیای دیگران می‌سازد و خود را در جایگاه دیگری قرار داده و عواطف و افق فکری دیگری را تجربه کند. هنگام همدلانه رفتار کردن هر یک از ما، باید داوری مختص خود را حفظ نموده تا با شناخت و آگاهی از داوری‌های دیگران به دلایل بهتر و ارزیابی‌های قوی‌تری دست یابیم (کوهی اصفهانی و همکاران، ۱۴۰۱ به نقل از Lipman, 2003: 269_270).

در مجموع کیفیت زندگی و یادگیری هر فردی به میزان کیفیت تفکر او مربوط است؛ زیرا با درست اندیشیدن، انسان‌ها مسیر صحیح زندگی را گزینش می‌کنند. حال تفکر مراقبتی جنبه‌ای از توانایی‌های انسان است که از قلب و دل او سرچشمه می‌گیرد و اندیشیدن، توأم با قلب و ارزش‌های شخصی صورت می‌گیرد و دربرگیرنده مراقبت لازم و تلاش برای ارزش قائل شدن به گفته‌های دیگران و افزایش قدرت درک آن‌ها و پذیرش پیامدهای مرتبط با آن‌ها است و سبب کسب ارزیابی‌های دقیق و ارزشمند در فرد می‌شود (توکلی و همکاران، ۱۴۰۱).

شخصی که ناظر به موقعیت دردناک است به علت مشاهده‌ی آن موقعیت دچار نوعی عواطف منفی می‌شود که برای رهایی از این عواطف، در موقعیت مداخله می‌کند و به فرد نیازمند یاری می‌رساند و به سبب این کار، احساس خوشایندی را تجربه می‌کند و ترغیب می‌شود به دیگران کمک کند. پس این احتمال می‌رود که افراد با کسب و تقویت تفکر مراقبتی، می‌توانند در بروز رفتارهای اجتماعی خود از رفتارها و گرایش‌های مطلوب‌تر و پسندیده‌تری استفاده کنند. مراقبتی اندیشیدن که به معنای اخلاقی اندیشیدن است؛ وابسته به روابط انسانی است و محیطی برای رشد فراهم کرده تا هر فردی به عنوان یک عضو فعال در جامعه، شایستگی‌های اجتماعی را کسب کند و رفتارهای اجتماعی مطلوب‌تر در برخورد با خود و دیگران از خود بروز دهد و ظهور بسیاری از رفتارهای نامطلوب را کم‌رنگ نماید.

تعاریف بسیاری در خصوص رفتارهای اجتماعی مطلوب بیان شده است؛ اما همه‌ی آن‌ها به تعریف مشترکی اشاره دارند که عبارت است از: اعمال و اقداماتی که در جهت یاری و کمک‌رسانی به فرد دیگر اتفاق می‌افتد و به صورت مشارکت‌کردن، قرض دادن یا سهم‌شدن، آرام‌کردن افراد دیگر، فعالیت‌های داوطلبانه و اهداء پول یا کالا در صورت نیاز بیان می‌شوند (Carlo et al, 2003). این اصطلاح، امری اخلاقی را نشان می‌دهد که شامل: مشارکت، سهم‌شدن، کمک به دیگران، بخشش، ستایشگری، اجابت، گفتن حقیقت، دفاع از دیگران و با گرمی و محبت از دیگران حمایت‌کردن است (Sharp, 2014:71). بنابراین رفتاری که یکی از اعضای جامعه به سوی فرد، گروه یا اجتماع هدایت می‌شود که آن عضو در ضمن ایفای نقش اجتماعی خود با آن در ارتباط متقابل است و آن رفتار با هدف ارتقای سطح رفاه فرد، گروه یا اجتماعی صورت می‌گیرد که رفتار مذکور به سوی آن هدایت

می‌گردد، را می‌توان رفتار اجتماعی مطلوب نامید (بیرهوف، ۱۳۸۴ به نقل از Motowidlo, 1986:711).

رفتارهای جامعه‌پسند آن دسته از رفتارهایی را شامل می‌شود که مورد قبول جامعه بوده و با قوانین و هنجارهای جامعه مطابقت دارد. این رفتارها سازنده و در جهت پیشبرد اهداف یک گروه یا اجتماع هستند و به عنوان پیامدهای مثبت اجتماعی هستند که با انگیزه‌ی برآوردن نیازهای دیگران صورت می‌گیرند و شامل رفتارهایی مانند همدلی، نوع‌دوستی و همکاری با هدف سود رساندن به دیگران است که ارتقاء سطح این رفتار باعث آسان‌تر شدن تعاملات و بهزیستی جامعه می‌شود (یعقوبی و محمدی، ۱۴۰۰). هدف رفتارهای جامعه‌پسند، کمک‌رسانی به فرد دیگر است و در آن، فرد خارج از حیطه تعهدات حرفه‌ای به فرد دیگری کمک می‌کند و برای خود فرد سود مستقیمی ندارد و ممکن است خطراتی نیز به همراه داشته باشد (معتمدی، ۱۳۹۷)، از جمله: بخشیدن، کمک کردن، داوطلب شدن، ارائه خدمات، متواضع بودن، احترام گذاشتن، رعایت حقوق دیگران. از سوی دیگر، رفتار جامعه‌ستیز رفتارهای منفی هستند که با قوانین و معیارهای جامعه مطابقت ندارد، مورد قبول افراد جامعه نیستند و اغلب پیامدهای منفی اجتماعی را برای فردی که مرتکب این رفتارها می‌شود، به همراه دارد. این دسته از رفتارها مخرب بوده و مانع پیشبرد اهداف گروه یا اجتماعی است که افراد در آن قرار دارند. برخی از این رفتارهای ضداجتماعی عبارتند از: خشونت، پرخاشگری، مغرضانه عمل کردن، بدگمانی، دروغ گفتن، بی‌نظمی، احساس برتری و تکبر، بی‌مسئولیتی، داشتن شخصیت و هویت ضداجتماعی می‌باشند (آقایوسفی و همکاران، ۱۳۹۴).

رفتارهای اجتماعی مطلوب دارای انواع مختلف بوده و هر یک از آنها از همبسته‌های فردی و موقعیتی متفاوت برخوردارند (Corlo & Randal, 2002:34). هم‌چنین افرادی که به دیگران کمک می‌کنند، دارای ویژگی‌های متفاوتی می‌باشند (Eisnberg et al, 1981:773). رفتارهای اجتماعی مطلوب نشان می‌دهد که افراد بشری چه میزان به یاری و کمک یکدیگر می‌شتابند و با چه انگیزه‌هایی در شرایط عادی و اضطراری به یکدیگر کمک می‌کنند؛ برخی از این رفتارهای یاری‌رسان، به صورت درونی و شامل خود را به جای دیگران گذاشتن است و در جهت پاسخگویی از روی همدردی روی می‌دهد؛ در حالی که سایر آن‌ها به صورت بیرونی و صرفاً در جهت کسب تأیید از جانب دیگران اتفاق می‌افتد. مبنای این پژوهش، نظریه کارلو و همکاران در حوزه رفتارهای اجتماعی مطلوب نیز است

و براساس مطالعات و پژوهش‌های انجام شده تاکنون پنج نوع رفتار اجتماعی مطلوب معرفی شده است که عبارتند از:

۱. رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع دوستانه (Compliant Prosocial Behaviors): به

صورت رفتارهایی تعریف می‌شوند که داوطلبانه و هدفمند هستند و در جهت منافع و رفاه دیگران و برای نفع‌رساندن به دیگران بدون توجه به انگیزه و پاداش‌های بیرونی انجام می‌شوند و دارای انگیزش درونی هستند (Eisenberg & Fabes, 1998).

۲. رفتارهای اجتماعی مطلوب متابعت‌آمیز (Compliant Prosocial Behaviors): به

صورت یاری و کمک به دیگران در پاسخ به درخواست‌های کلامی و غیرکلامی آن‌ها است (Eisenberg et al, 1981:773).

۳. رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی (Emotional Prosocial Behaviors): این نوع

رفتارهای اجتماعی برای یاری و کمک به دیگران در موقعیت‌های هیجانی است (Haffman, 1982:218).

۴. رفتارهای اجتماعی مطلوب بحرانی (Critical Prosocial Behaviors): این نوع

رفتارهای اجتماعی برای یاری و کمک به دیگران در موقعیت‌های بحرانی و اضطراری روی می‌دهند (امیرپور، درخشان و محمدی، ۱۴۰۲).

۵. رفتارهای اجتماعی مطلوب ناشناس (Anonymous Prosocial Behaviors): جهت

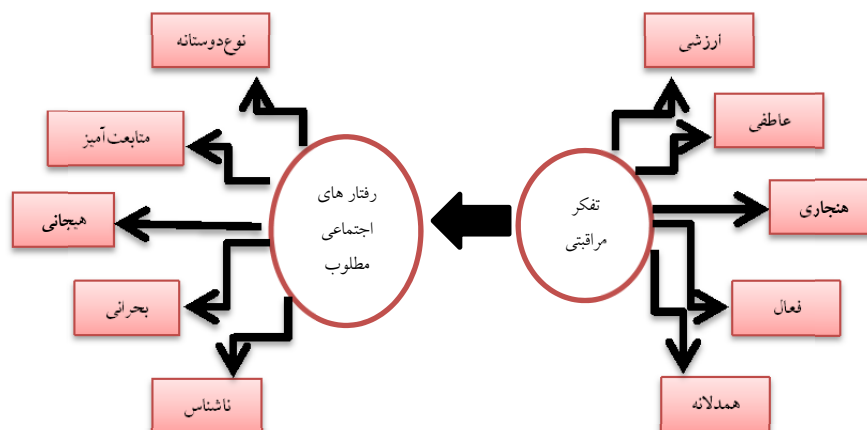
کمک و یاری رساندن به دیگران بدون اطلاع دیگران می‌باشد (شکری، ۲۰۲۱).

دانشگاه به عنوان نهادی که مرکز انتقال زمینه‌های علمی و آموزشی از نسلی به نسل دیگر می‌باشد و بسیاری از فرهنگ‌سازی‌های آموزشی، تربیتی، اجتماعی و علمی از این نهاد سرچشمه می‌گیرد (شیخی، ۱۳۸۰) به عنوان مهد تربیتی، با هدف پرورش شهروندانی اندیشمند، با فرهنگ، خلاق، دارای صلاحیت و شایستگی و سرشار از انگیزه و مهارت‌های زندگی، شناخته شده است. این نهاد آموزشی، هویت اجتماعی افراد را به بهترین نحو شکل می‌دهد و دانشجویان را برای حرفه‌ایی در آینده و زندگی در اجتماع، آماده می‌کند. با این وجود، دانشگاه به عنوان یک نظام آموزشی، متشکل از گروهی از دانشجویانی است که رفتارهای پسندیده و جامعه‌پسند از خود بروز می‌دهند و گروهی دیگر اقدام به رفتارهای ناشایست و جامعه‌ستیز می‌کنند و رسالت دانشگاه در جهت این‌که چگونه گروه دو را به گروه یک متصل کند؛ یعنی رفتارهای اجتماعی نامطلوب را کاهش و رفتارهای اجتماعی

مطلوب را افزایش دهد، محقق می‌شود. بنابراین اگر نظام آموزشی بتواند از عهده‌ی تربیت واقعی دانشجویان برآید و تصویر روشنی از خود، جامعه و واقعیت‌های اطراف خود به آن‌ها بدهد؛ هم‌چنین نحوه‌ی انتقاد، ارزیابی و قضاوت درست و سالم را به آن‌ها بیاموزد، وقتی آن‌ها وارد جامعه می‌شوند به تدریج خواهند توانست به قدرت انتقاد از خود و دیگران برسند و رفتار خود و جامعه‌ی خود را تصحیح کنند و برای بدست آوردن بهترین جایگاه اجتماعی، کسب ارزش فردی، احترام به دیگران و کسب تایید از جانب دیگران تلاش کنند. این امر می‌تواند نویدبخش جامعه‌ی نسبتاً سالم‌تری از لحاظ نظم اجتماعی و آرامش روانی باشد؛ جامعه‌ایی که در آن، با کشف چگونگی بهتر اندیشیدن، احساس دوستی، آشتی با دنیای خود و دیگران و با شوق زیباتر زندگی کردن، راه برای اعتلای معنوی فرد و اجتماع باز شود.

در این پژوهش با وجود بررسی تفکر مراقبتی به عنوان یکی از انواع ارزشمند تفکر و مشاهده اقدامات و رفتارهای اجتماعی و ضداجتماعی موجود در جامعه، احتمال می‌رود با تقویت تفکر مراقبتی، میزان بروز رفتارهای اجتماعی مطلوب بهبود یابد و به دور شدن از رفتارهای ناشایست اجتماعی منجر شود لذا می‌توان به جای الزام افراد به انجام رفتارهای اجتماعی مطلوب جامعه و بازداری آنان از رفتارهای ضد اجتماعی، تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن را در افراد تقویت نمود تا افراد خود مشتاقانه به دور از هرگونه اجبار، تمایل به انجام رفتارهای جامعه‌پسند پیدا کنند. حال باتوجه به اهمیت این موضوع، شاید دانشگاه بتواند به جای موعظه و تأکید بر رفتارهای اجتماعی مطلوب، با پرورش و تقویت تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های پنج‌گانه آن (ارزشی، عاطفی، هنجاری، فعال و همدلانه) میزان بروز رفتارهای اجتماعی نامطلوب را تقلیل دهد و راه را برای بروز رفتارهای مطلوب و جامعه‌پسند هموار گرداند. بر همین اساس پژوهشگر درصدد سنجش میزان تفکر مراقبتی دانشجویان دانشگاه کاشان و میزان بروز رفتارهای مطلوب اجتماعی آن‌ها می‌باشد تا به این سوال پاسخ داده شود که پرورش تفکر مراقبتی، به چه میزان به افزایش بروز رفتارهای جامعه‌پسند دانشجویان و کاهش بروز رفتارهای جامعه‌ستیز آن‌ها، کمک موثری می‌نماید؟

چهارچوب مفهومی این پژوهش را می‌توان به صورت شکل ۱ نشان داد.

شکل ۱. چهارچوب مفهومی پژوهش
(پژوهشگران، ۱۴۰۲)

۲. پیشینه پژوهش

در این قسمت به مجموعه پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام گرفته که به نوعی با تحقیق حاضر ارتباط دارد، پرداخته می‌شود.

هدایتی و همکاران (۱۳۹۵) پژوهشی تحت عنوان «تاثیر اجرای برنامه فلسفه برای کودکان بر نگرش ارزشی دانش‌آموزان پسر پایه هفتم دبیرستان شهر خرم‌آباد» انجام داده‌اند. طبق نتایج بدست آمده، برنامه فلسفه برای کودکان موجب افزایش معنادار نگرش ارزشی در دانش‌آموزان گردیده است. به عبارت دیگر، تفکر ارزشی، باعث تقویت در شناسایی ارزش‌ها می‌شود و به بهبود نگرش ارزشی دانش‌آموزان در حوزه‌های متفاوت یاری می‌رساند.

هدایتی (۱۳۹۶) پژوهشی تحت عنوان «صعودی سالم: رویکرد نقد مراقبتی» انجام داده است. نتایج بیانگر این است که در فعالیت شناختی و ناخوشایند نقد، در کنار نقد انتقادی، باید مؤلفه‌های عاطفی را در نظر گرفت و در حین فرآیند نقد، توجه به مؤلفه‌های عاطفی و ارزشی ضرورت دارد و ضمن توصیف تفکر انتقادی و تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن، ایده نقد مراقبتی مورد توجه است که در نقد مراقبتی، مؤلفه‌های شناختی و عاطفی به‌طور توأمان است.

ترکمن ملایری و شیخ الاسلامی (۱۳۹۸) نیز پژوهشی تحت عنوان «همدلی و رفتارهای جامعه‌پسند: نقش واسطه‌ای هیجان‌های اخلاقی» انجام داده‌اند. با توجه به نتایج، همدلی بر رفتار جامعه‌پسند، اثر مستقیم و مثبتی دارد. همچنین هیجان‌های گناه و شرم فرزندان بر رفتارهای جامعه‌پسند، نیز اثر مستقیم و مثبتی دارد. در رابطه بین همدلی و رفتارهای جامعه‌پسند، هیجان‌های گناه و شرم فرزندان نقش واسطه‌ای داشته و بر اهمیت هیجان‌های اخلاقی در رفتار جامعه‌پسند تأکید شده است.

کوهی اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸) پژوهشی تحت عنوان «تفکر مراقبتی از منظر آیات قرآن کریم» انجام دادند. یافته‌های این تحقیق نشان داد که مصادیق عینی متعددی از زیرگروه‌های متفاوت تفکر مراقبتی در قرآن کریم مورد توجه قرار گرفته است؛ مصادیقی شامل احسان، تواضع، رعایت عدالت و قسط، صداقت و امانتداری که توجه به آن‌ها در فرایند تربیت منجر به تقویت ابعاد مختلف تفکر مراقبتی می‌شود.

رحیم‌زاده، صمدی و انصاریان (۱۳۹۸) پژوهشی با عنوان «تبیین مفهومی تفکر مراقبتی در حوزه فلسفه برای کودکان به منظور طراحی چهارچوب مفهومی و ارائه چالش‌های فراروی آن» انجام داده‌اند. یافته‌ها بیانگر این است که در حوزه فلسفه برای کودکان، بستر مناسب رشد، تفکر مراقبتی است که به عنوان عنصر ارتباط دهنده بین تفکر خلاق و انتقادی است و کودکان را با اخلاق و وظیفه‌گرا و نتیجه‌گرا آشنا کرده و تفکر آن‌ها را به زبان اجتماعی نزدیک‌تر می‌سازد.

قدومی‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) پژوهشی تحت عنوان «اعتبارسنجی حلقه کندوکاو اخلاقی در تربیت اخلاقی دانشجویان و اثربخشی آن بر میزان رفتارهای جامعه‌پسند» انجام داده‌اند. طبق نتایج به دست آمده، حلقه کندوکاو اخلاقی از اعتبار لازم جهت ارتقاء تفکر انتقادی، خلاق و مراقبتی در دانشجویان برخوردار است. همچنین این شیوه آموزشی به همه‌ی ابعاد وجودی (بعد شناختی، عاطفی، هیجانی، زیبایی‌شناختی و رفتار) در تربیت اخلاق توجه داشته و مبتنی بر فهم و گفت‌گویی جمعی است و بر رفتار جامعه‌پسند دانشجویان به عنوان شاخصی از رفتار اخلاقی، تأثیر معناداری دارد. بنابراین حلقه کندوکاو اخلاقی معتبر است و بر تربیت اخلاقی دانشجویان اثربخش می‌باشد.

یعقوبی و محمدی (۱۴۰۰) پژوهشی تحت عنوان «اثر انگیزه تعلق بر رفتار جامعه‌پسند: نقش میانجی همدلی و خودکارآمدی» انجام داده‌اند. طبق نتایج بدست آمده، اثر انگیزه تعلق بر همدلی و خودکارآمدی، اثر خودکارآمدی و همدلی بر رفتارهای جامعه‌پسند و اثرات

غیرمستقیم انگیزه‌تعلق از طریق همدلی و خودکارآمدی بر رفتارهای جامعه‌پسند معنادار است. بدین ترتیب انگیزه تعلق، همدلی و خودکارآمدی اثر معنادار بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان دارد و برای تقویت این رفتارهای جامعه‌پسند می‌توان آموزش‌هایی به دانشجویان در جهت افزایش سطح انگیزه تعلق، همدلی و خودکارآمدی در محیط آموزشی داد.

کوهی اصفهانی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی تحت عنوان «چیستی تحلیل انواع، ابعاد و ماهیت تفکر مراقبتی» انجام داده‌اند. یافته‌های این پژوهش بیانگر این است که تفکر مراقبتی، تکیه بر ماهیت عاطفی، زیبایی‌شناسی و ارزش‌شناسی دارد، حیطه‌ی اجتماعی را در برمی‌گیرد، هر سه بعد فعلی، فاعلی و مفعولی را پوشش می‌دهد و شامل ابعاد تفکر ارزشی، تفکر عاطفی، تفکر هنجاری، تفکر فعال و تفکر همدلانه می‌باشد که تفکر ارزشی با تفکر هنجاری و فعال و همچنین تفکر عاطفی با تفکر ارزشی و همدلانه دارای ارتباط خصوص و عموم من وجه است.

توکلی و همکاران (۱۴۰۱) پژوهشی تحت عنوان «بررسی نقش داستان موسی (ع) و حضر(ع) از منظر قرآن در آموزش تفکر مراقبتی مبتنی بر آموزه‌های فلسفی برای کودکان» انجام داده‌اند. طبق نتایج به دست آمده، داستان، تفکر مراقبتی، مؤلفه‌های آن و آموزش از طریق آن را ذکر کرده است. دارا بودن ویژگی‌های پرسش و پاسخ در متن داستان، چالش‌های موجود در مسیر تجربه‌اندوزی، یادگیری و رشد تکاملی شخصیت حضرت موسی، داستان را برای آموزش کودکان مناسب می‌داند. وجود دیالوگ‌های احساسی و عقلانی از ارکان تشکیل دهنده تفکر مراقبتی از منظر فلسفه برای کودکان را در خود دارد و برای رشد و تکامل این تفکر، در کودکان سودمند است. همچنین دو معنا از تفکر مراقبتی را ذکر کرده است: ۱) اینکه متوجه آن‌چه می‌اندیشیم باشیم و ۲) متوجه نحوه اندیشیدنمان باشیم.

امیرپور، درخشان و محمدی (۱۴۰۲) پژوهشی تحت عنوان «بررسی گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب در بستر توسعه فردی در دانش‌آموزان عضو هلال احمر و غیرعضو» انجام داده‌اند. با توجه به نتایج، نمرات گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب دانش‌آموزان به طور معناداری بالاتر از میانگین کل نمرات افراد غیر داوطلب جمعیت هلال احمر بوده است. بنابراین نهادهای عمومی غیردولتی مانند هلال احمر باید افراد واجد گرایش به رفتار اجتماعی مطلوب و رفتار یاری‌رسانی را جذب نماید و با فراهم سازی بسترهای توسعه انسانی، در نگهداشت آن بکوشد.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۲۱

دومبایستی (Dambayci) (۲۰۱۴) پژوهشی تحت عنوان «آموزش اخلاق محیطی: تفکر مراقبتی» انجام داده است. طبق نتایج، دو بخش اصلی ذکر شده است: بخش اول اخلاق زیست محیطی در گستره رابطه انسان و طبیعت است، بخش دوم به آموزش اخلاق زیست محیطی از طریق تفکر می‌پردازد. مفهوم اصلی مراقبت یعنی محافظت، حفظ، نگهداری، نجات، دفاع و به عنوان پیوندی بین مراقبت و اخلاق است و از طریق تفکر مراقبتی، تحقیق اخلاقی را که زیر مجموعه‌ای از پژوهش فلسفی است، از منظرهای مختلف می‌توان تحقق بخشید و تفکر مراقبتی را شامل ابعاد: تفکر قدردانی، تفکر عاطفی، تفکر فعال و تفکر همدلانه می‌داند.

اولوسینار (Ulucinar) و اری (Ari) (۲۰۱۹) در پژوهشی تحت عنوان «پرسشنامه توسعه مهارت‌های تفکر مراقبتی بر اساس سناریوهای مشکل: مطالعه اعتبارسنجی و قابلیت اطمینان» انجام داده‌اند. یافته‌ها بیانگر این است که تفکر مراقبتی به عنوان یک نوع تفکر مرتبه بالاتر و دارای دو مؤلفه شناختی و عاطفی است و به عواطف، قلب و باورها نسبت داده می‌شود و تفکر مراقبتی به عنوان میزان معتبری جهت سنجش رفتارهای عاطفی و تمایلات به حساب می‌آید.

مارتین گرگریو (Martin Gregorio)، توماس (Tomas) و الیور (Oliver) (۲۰۲۳) پژوهشی تحت عنوان «مطالعه روان‌سنجی مقیاس رفتار اجتماعی: عملکرد آیت‌های متفاوت بر اساس جنسیت» انجام داده‌اند. یافته‌ها بیانگر این است که از مقیاس ویژگی روان‌سنجی جهت ارزیابی رفتار اجتماعی مطلوب و تفاوت‌های جنسیتی در نمونه‌های رفتار اجتماعی نوجوانان استفاده شده است. بدین ترتیب می‌توان گفت تفاوت‌های جنسیتی در تظاهرات رفتارهای اجتماعی مطلوب مستلزم اندازه‌گیری‌هایی است که می‌تواند نسبتاً رفتارهای مشخصه هر جنس را نمونه‌برداری کند. بنابراین، رفتارهای اجتماعی مربوط به رفتارهای سهیم‌شدن، رفتار کمکی با همکلاسی‌ها، تکالیف، زمان صرف شده با دوستان و مهربانی بود، در زنان و مردان به میزان یکسانی مشاهده شده است، اما زنان در بعد حمایت عاطفی نتایج بالاتری نسبت به مردان به خود اختصاص داده‌اند.

از مجموع تحقیقات داخلی و خارجی انجام شده می‌توان نتیجه گرفت، پژوهش‌هایی در خصوص تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن و همچنین در خصوص گرایش‌های اجتماعی مطلوب به طور مجزا انجام شده است و یا ارتباط این دو متغیر را با سایر متغیرها مورد بررسی قرار داده است؛ اما تا آن‌جا که پژوهشگر بررسی نموده است پژوهشی که به طور

ویژه در خصوص تحلیل تفکر مراقبتی و ارتباط آن بر میزان بروز رفتارهای اجتماعی مطلوب باشد، تاکنون صورت نگرفته است. بر همین اساس پژوهشگران در صدد سنجش میزان تفکر مراقبتی دانشجویان و میزان بروز رفتارهای مطلوب اجتماعی آن‌ها می‌باشند تا به این سوال پاسخ داده شود که پرورش تفکر مراقبتی، به چه میزان به افزایش بروز رفتارهای جامعه‌پسند دانشجویان و کاهش بروز رفتارهای جامعه‌ستیز آن‌ها، کمک موثری می‌نماید؟

۳. روش پژوهش

این پژوهش به لحاظ هدف در زمره پژوهش‌های کاربردی با رویکرد کمی و از لحاظ اجرایی، توصیفی - همبستگی می‌باشد. جامعه آماری موردنظر در این پژوهش، کلیه دانشجویان مقطع کارشناسی دانشگاه کاشان در سال ۱۴۰۲-۱۴۰۱ است. برای تعیین حجم نمونه با توجه به مشخص بودن حجم جامعه آماری، از جدول مورگان استفاده شد. تعداد کل جامعه آماری ۵۲۸۲ نفر برآورد شد. بنابراین طبق جدول مورگان، حجم نمونه برای جامعه آماری مذکور ۳۶۱ نفر است. پژوهش حاضر با استفاده از نمونه‌گیری متناسب با حجم انجام گرفت. حجم نمونه براساس تعداد دانشجویان موجود در هر دانشکده و جنسیت دانشجویان تعیین شد.

در این پژوهش جهت بررسی نقش تفکر مراقبتی بر میزان رفتارهای اجتماعی مطلوب از دو پرسشنامه‌ی استاندارد تفکر مراقبتی هدایتی (۱۳۹۷) و پرسشنامه‌ی مقیاس گرایش‌های اجتماعی مطلوب کارلو و همکاران (۲۰۰۳) استفاده شد که در ادامه به توضیح مشخصات هر یک پرداخته می‌شود.

الف) پرسشنامه استاندارد تفکر مراقبتی شامل ۲۵ گویه است و هر گویه شامل ۵ خرده مقیاس که شامل تفکر مبتنی بر ارزش، تفکر عاطفی، تفکر مبتنی بر هنجار، تفکر فعال و تفکر همدلانه می‌باشد و هر خرده مقیاس شامل ۵ سوال است (هدایتی، ۱۳۹۷). نمره کلی آزمودنی از پرسشنامه، حاصل جمع ماده‌هاست که از ۲۵ تا ۱۲۵ در نوسان است (کم‌ترین نمره ۲۵ و بیش‌ترین نمره ۱۲۵ است). ماده‌ها به صورت طیف لیکرت (Likert scale) روی مقیاس ۵ گزینه‌ای «هرگز»، «به ندرت»، «گاهی اوقات»، «بیشتر اوقات» و «همیشه» قرار دارند.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۲۳

ب) فرم ۲۵ گویه‌ی پرسشنامه گرایش‌های اجتماعی مطلوب، برای ارزیابی خودگزارش‌دهی از ۵ نوع رفتار اجتماعی مطلوب تدوین گردید (Carlo t al, 2003). مقیاس گرایش‌های اجتماعی مطلوب از ۵ خرده مقیاس (رفتارهای اجتماعی نوع‌دوستانه، متابعت‌آمیز، هیجانی، بحرانی و ناشناس) تشکیل شده است. نمره‌گذاری پرسشنامه، به صورت طیف لیکرت ۵ نقطه‌ای می‌باشد که برای گزینه‌های «اصلاً من را توصیف نمی‌کند»، «تا حدی من را توصیف نمی‌کند»، «بدون نظر»، «تاحدی من را توصیف می‌کند» و «کاملاً من را توصیف می‌کند» به ترتیب امتیازات ۱، ۲، ۳، ۴ و ۵ در نظر گرفته شده است. حداقل نمره‌هایی که پاسخ‌گو در این مقیاس کسب می‌کند ۲۵ و حداکثر ۱۲۵ می‌باشد.

جهت بررسی روایی پرسشنامه تفکر مراقبتی از دو شیوه‌ی روایی محتوایی و سازه استفاده شده است. طبق نتایج بیان شده ضریب روایی پرسشنامه سنجش تفکر مراقبتی و هر ۵ خرده مقیاس آن (۰/۷۸) بوده است. نتایج خرده مقیاس تفکر ارزشی ۲۴ درصد، تفکر عاطفی ۲۱ درصد، تفکر فعال ۲۰ درصد، تفکر هنجاری ۲۳ درصد و تفکر همدلانه ۲۰ درصد از واریانس عامل را نشان داده است (هدایتی، ۱۳۹۷).

جهت بررسی روایی پرسشنامه گرایش‌های اجتماعی مطلوب، نتایج بیانگر وجود همبستگی معنادار بین خرده مقیاس‌های رفتارهای اجتماعی نوع‌دوستانه، رفتارهای اجتماعی متابعت‌آمیز، رفتارهای اجتماعی هیجانی، رفتارهای اجتماعی بحرانی و رفتارهای اجتماعی ناشناس، در سطح معناداری (۰/۰۰۱) می‌باشد (کجباف، سجادیان و نوری، ۱۳۸۹).

در این پژوهش جهت بررسی روایی پرسشنامه‌ها از روایی محتوایی و روایی صوری استفاده شده است. به منظور تعیین روایی محتوایی و روایی صوری ابزار اندازه‌گیری این پژوهش که شامل تمام اصلاحات محتوایی، ویرایشی و ظاهری می‌باشد، پرسشنامه اولیه به دفعات در اختیار متخصصین قرار گرفت و بعد از دریافت نظر آنان، دیدگاه‌های اصلاحی طی چهار مرتبه جهت اعتبار بیش‌تر پرسشنامه و جذابیت ظاهر پرسشنامه اعمال گردید. در نهایت پرسشنامه نهایی تهیه و برای توزیع بین نمونه پژوهش آماده شد.

جهت بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ (Cronbach alpha) استفاده شده است. ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده پرسشنامه نهایی، نشان داد که میزان پایایی پرسشنامه تفکر مراقبتی (۰/۹۳۳) می‌باشد که نشان‌دهنده‌ی آن است که این پرسشنامه

ابزاری معتبر، پایا و دارای ویژگی بازپدیدآوری و تکرارپذیری است. هم‌چنین ضریب همبستگی سؤالات پرسشنامه، مطلوب و قابل قبول می‌باشد (هدایتی، ۱۳۹۷).

ضرایب آلفای کرونباخ محاسبه‌شده مقیاس گرایش‌های اجتماعی مطلوب براساس گزارش کارلو و همکاران (۲۰۰۳)، نشان داد که میزان پایایی ۵ خرده مقیاس؛ رفتارهای اجتماعی نوع‌دوستانه (۰/۸۷)، رفتارهای اجتماعی متابعت‌آمیز (۰/۷۳)، رفتارهای اجتماعی هیجانی (۰/۸۲)، رفتارهای اجتماعی بحرانی (۰/۶۳) و رفتارهای اجتماعی ناشناس (۰/۷۸) است (کجباف، سجادیان و نوری، ۱۳۸۹).

هم‌چنین در این پژوهش، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، میزان پایایی پرسشنامه تفکر مراقبتی (۰/۸۸۳) و میزان پایایی پرسشنامه رفتارهای اجتماعی مطلوب (۰/۸۰۵) محاسبه شد.

همچنین نامه‌ی پرسشنامه تنظیم گردید که ضمن بیان اطلاعاتی در خصوص موضوع پژوهش، این اطمینان به آنان داده شد که اطلاعات کسب شده بدون ذکر نام و شناسایی هویت کاملاً محرمانه باقی می‌ماند و در پایان سپاس و قدردانی از دانشجویان جهت پاسخ‌دهی به این پرسشنامه را شامل می‌شد.

جهت توزیع پرسشنامه، اطلاع از برنامه کلاسی دروس عمومی و کسب اجازه از اساتید مربوطه در بین دانشجویان دروس عمومی صورت گرفت. انتخاب دستیار جهت توزیع پرسشنامه در خوابگاه پسران و خوابگاه دختران نیز انجام شد و در نهایت از طریق مراجعه به دانشکده‌ها بر طبق آمار و تعداد به دست آمده از جدول مورگان، تمام پرسشنامه‌ها توزیع گردید (همراه با پذیرایی مختصر) و به آنان فرصت داده شد تا به صورت داوطلبانه و با تمرکز لازم، سؤالات را پاسخ دهند. لازم به ذکر است که توضیحات کافی در خصوص تکمیل پرسشنامه به دانشجویان به صورت گروهی یا فردی انجام گرفت و دانشجویان به صورت داوطلبانه و به دور از هرگونه اجبار و در بازه زمانی مورد نیازشان، اقدام به تکمیل پرسشنامه نمودند. در پایان، پس از صرف زمان یک ماه، توزیع پرسشنامه‌ها کامل شد. از بین ۳۶۱ پرسشنامه ۱۲ پرسشنامه مخدوش بود که مجدد تکثیر و تکمیل گردید. در نهایت ۳۶۱ پرسشنامه اجرا شد. سپس تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار تخصصی SPSS²² و AMOS²² آغاز شد.

۴. یافته‌های پژوهش

در این پژوهش، به منظور شناخت ماهیت جامعه‌ای که مورد مطالعه قرار گرفته است؛ ویژگی‌های جمعیت شناختی دانشجویان از جمله جنسیت، سال ورود به دانشگاه، دانشکده، نوبت و محل اقامت مورد بررسی قرار گرفته‌اند که از کل نمونه آماری (۳۶۱ نفر) ۵۸٪ (۲۰۹ نفر) از دانشجویان مورد مطالعه دختر و ۴۲٪ (۱۵۲ نفر) پسر هستند. از کل نمونه آماری ۱/۹٪ دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۶، ۵/۸٪ دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۷، ۱۳/۳٪ دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۸، ۲۳/۸٪ دانشجویان ورودی سال ۱۳۹۹، ۲۳/۵٪ دانشجویان ورودی سال ۱۴۰۰ و حدود ۳۱/۶٪ دانشجویان ورودی سال ۱۴۰۱ هستند. بیش‌ترین آمار دانشجویان مربوط به دانشکده برق و کامپیوتر است. به عبارت بهتر ۱۳/۹٪ (۵۰ نفر) از نمونه مورد مطالعه، دانشجویان دانشکده برق و کامپیوتر هستند. ۱۳/۶٪ (۴۹ نفر) از دانشکده مهندسی، ۱۱/۶٪ (۴۲ نفر) از دانشکده ادبیات و زبان‌های خارجی، ۶/۱٪ (۲۲ نفر) از دانشکده شیمی، ۶/۶٪ (۲۴ نفر) از دانشکده فیزیک، ۱۲/۲٪ (۴۴ نفر) از دانشکده علوم انسانی و حقوق، ۷/۲٪ (۲۶ نفر) از دانشکده علوم ریاضی، ۲/۲٪ (۸ نفر) از دانشکده علوم مالی، مدیریت و کارآفرینی، ۹/۷٪ (۳۵ نفر) از دانشکده مکانیک، ۱/۷٪ (۶ نفر) از دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، ۹/۴٪ (۳۴ نفر) از دانشکده معماری و هنر و ۵/۸٪ (۲۱ نفر) از دانشکده واحد خواهران هستند. حدود ۷۱٪ (۲۵۵ نفر) دانشجویان در نوبت روزانه و ۲۹٪ (۱۰۶ نفر) در نوبت شبانه مشغول به تحصیل می‌باشند و ۵۹٪ (۲۱۳ نفر) دانشجویان در خوابگاه و ۴۱٪ (۱۴۸ نفر) در خارج خوابگاه اقامت دارند.

قبل از انجام تحلیل استنباطی، باید آزمون نرمال بودن داده‌های جمع‌آوری شده انجام شود تا در بررسی سؤالات پژوهش از آزمون مناسب استفاده نمود. توزیع نرمال یعنی توزیع متغیرها در دو طرف میانگین یکسان باشد؛ به طوری که نمودار توزیع شکل زنگوله‌ای داشته باشد. در پژوهش حاضر، از ضریب چولگی و کشیدگی استفاده شد.

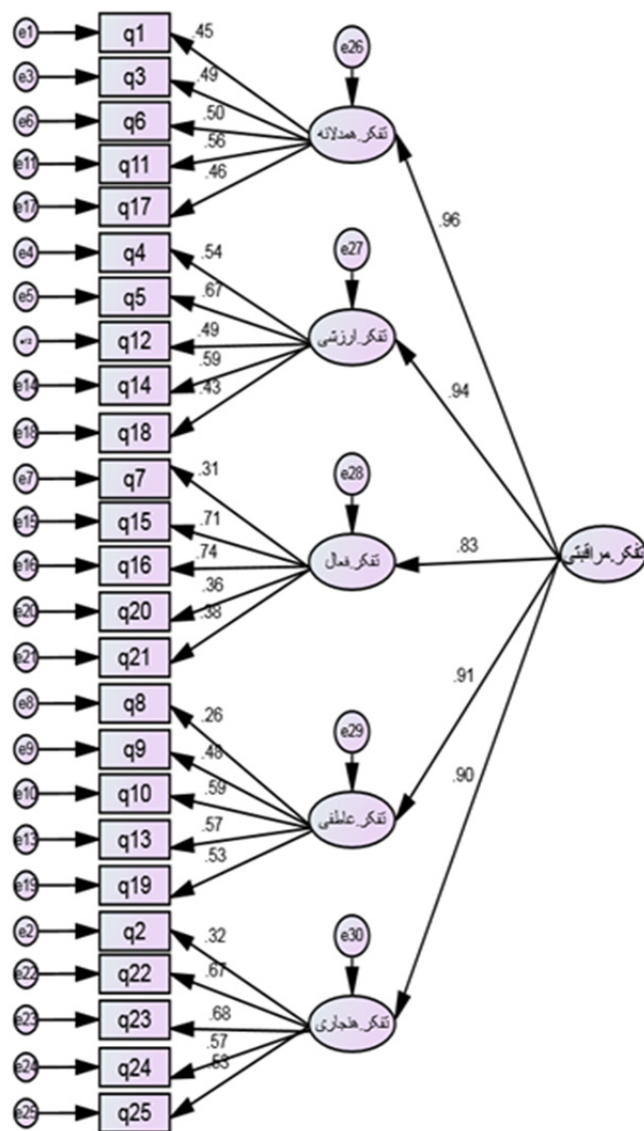
جدول ۱. نتایج ضریب کشیدگی و چولگی متغیرهای پژوهش

متغیر	کشیدگی Kurtosis	خطای استاندارد	چولگی Skewness	خطای استاندارد
تفکر مراقبتی	۱/۸۷۴	۰/۲۵۶	-۱/۰۰۶	۰/۱۲۸
رفتارهای اجتماعی مطلوب	۱/۷۲۲	۰/۲۵۶	-۰/۸۴۱	۰/۱۲۸

جدول (۱) نشان می‌دهد با توجه به این که مقدار چولگی و کشیدگی هر دو متغیر در بازه ۲- تا ۲+ قرار دارد بنابراین توزیع متغیرها تقریباً نرمال است. در ادامه برای شناخت مدل مفهومی مناسب از آزمون تحلیل عاملی تأییدی و مدل معادلات ساختاری استفاده شد و هر یک از عوامل شناسایی شده مورد تحلیل عاملی تأییدی قرار گرفت؛ که نتایج هر عامل جداگانه در جدول و نمودار مختص خود ارائه شده است. سپس با توجه به مثبت بودن نتایج، با بهره‌گیری از نرم‌افزار اسپاس‌اس و آزمون رگرسیون به بررسی سوالات تحقیق پرداخته شده است.

۱.۴ مدل اندازه‌گیری تفکر مراقبتی

در نمودار (۱) ضرایب رگرسیونی استاندارد که اصطلاحاً بارهای عاملی نامیده می‌شوند ارائه شده است. بر اساس مقدار این بارها، عاملی که ضریب بزرگ‌تری داشته باشد، سهم بیش‌تری در اندازه‌گیری مؤلفه مربوطه دارد.

نمودار ۱. مدل اندازه‌گیری تفکر مراقبتی به همراه بارهای عاملی

جدول (۲) نشان‌دهنده ضرایب رگرسیونی غیر استاندارد تفکر مراقبتی می‌باشد.

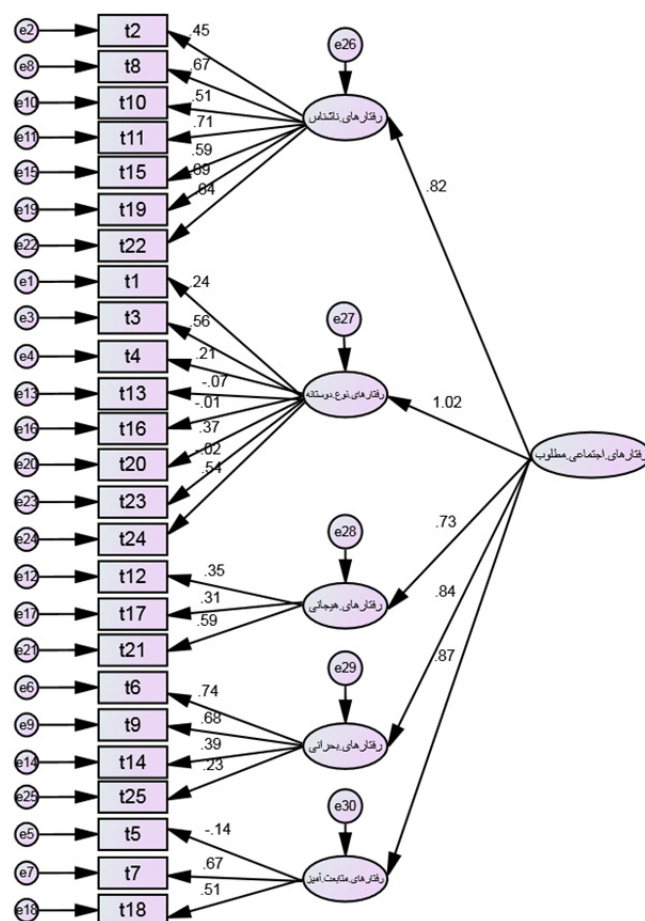
جدول ۲. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد تفکر مراقبتی

روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
تفکر مراقبتی ← تفکر همدلانه	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر ارزشی	۰/۹۳۴	۰/۲۲۳	۴/۱۹۸	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر فعال	۰/۴۰۰	۰/۱۳۹	۲/۸۷۵	۰/۰۰۴	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر عاطفی	۰/۴۷۲	۰/۱۸۴	۲/۵۶۱	۰/۰۱۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر هنجاری	۰/۶۱۵	۰/۲۰۴	۳/۰۱۴	۰/۰۰۳	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر همدلانه ← q1	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر همدلانه ← q3	۱/۰۳۹	۰/۲۵۲	۴/۱۲۲	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر همدلانه ← q6	۰/۹۷۵	۰/۲۳۵	۴/۱۵۶	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر همدلانه ← q11	۱/۰۱۹	۰/۲۳۱	۴/۴۱۵	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر همدلانه ← q17	۰/۹۸۹	۰/۲۵۰	۳/۹۵۴	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر ارزشی ← q4	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر ارزشی ← q5	۱/۵۲۴	۰/۲۶۷	۵/۷۱۳	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر ارزشی ← q12	۱/۰۴۶	۰/۲۲۶	۴/۶۳۸	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر ارزشی ← q14	۱/۲۷۰	۰/۲۴۰	۵/۲۸۲	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر ارزشی ← q18	۰/۹۳۵	۰/۲۲۰	۴/۲۵۰	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر فعال ← q7	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر فعال ← q15	۴/۱۶۷	۱/۲۵۴	۳/۳۲۴	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر فعال ← q16	۳/۶۵۲	۱/۰۹۳	۳/۳۴۳	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر فعال ← q20	۱/۶۶۱	۰/۶۱۴	۲/۷۰۴	۰/۰۰۷	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر فعال ← q21	۱/۸۸۷	۰/۶۸۱	۲/۷۷۲	۰/۰۰۶	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر عاطفی ← q8	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر عاطفی ← q9	۱/۸۷۲	۰/۷۰۹	۲/۶۴۰	۰/۰۰۸	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر عاطفی ← q10	۲/۰۷۰	۰/۷۵۲	۲/۷۵۱	۰/۰۰۶	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر عاطفی ← q13	۲/۵۱۶	۰/۹۱۸	۲/۷۴۰	۰/۰۰۶	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر عاطفی ← q19	۲/۴۸۰	۰/۹۱۸	۲/۷۰۳	۰/۰۰۷	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر هنجاری ← q2	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر هنجاری ← q22	۲/۰۲۸	۰/۵۸۴	۳/۴۷۱	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر هنجاری ← q23	۲/۳۱۶	۰/۶۶۶	۳/۴۷۸	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر هنجاری ← q24	۲/۱۹۶	۰/۶۵۸	۳/۳۳۶	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر هنجاری ← q25	۲/۲۰۳	۰/۶۷۵	۲/۲۶۳	۰/۰۰۱	ارتباط تأیید می‌شود

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول (۲) بارهای عاملی غیر استاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) نشان می‌دهد که کلیه بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($p < 0.05$). بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند و لذا تمام عوامل در مدل باقی می‌مانند. هم‌چنین در بین شاخص‌های تفکر مراقبتی گویه $q16$ بالاترین بار عاملی و گویه $q8$ کمترین بار عاملی را دارد. شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد که مدل مورد نظر دارای برازش مناسبی است. در این مدل، شاخص برازش تطبیقی (CFI) برابر (۰/۹۷۱) و شاخص نیکویی برازش (GFI) (۰/۹۰۹) محاسبه گردیده است. هم‌چنین مقدار χ^2/df برابر (۱/۳۹۴) می‌باشد. با توجه به این‌که هر یک از شاخص‌های به دست آمده برای مدل به تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، اما در مجموع این مدل در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است.

۲.۴ مدل اندازه‌گیری رفتارهای اجتماعی مطلوب

ابتدا در بررسی رفتارهای اجتماعی مطلوب، که توسط ۲۵ گویه اندازه‌گیری می‌شود آزمون تحلیل عاملی تأییدی بر روی عوامل انجام شد. نتایج برآوردهای پارامتر استاندارد شده و غیراستاندارد در نمودار و جدول زیر مشاهده می‌شود.

نمودار ۲. مدل اندازه‌گیری رفتارهای اجتماعی مطلوب به همراه بارهای عاملی

جدول (۳) نشان‌دهنده ضرایب رگرسیونی غیر استاندارد رفتارهای اجتماعی مطلوب می‌باشد.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۳۱

جدول ۳. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد رفتارهای اجتماعی مطلوب

روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← ناشناس	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← نوع‌دوستانه و جمعی	۱/۸۳۳	۰/۴۳۴	۴/۲۱۹	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← هیجانی	۰/۸۸۷	۰/۳۳۴	۲/۶۵۸	۰/۰۰۸	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← بحرانی و اضطراری	۱/۸۷۲	۰/۴۲۵	۴/۴۰۵	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← متابعت‌آمیز	۱/۵۰۱	۰/۴۰۲	۳/۸۳۴	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t2$	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t8$	۱/۸۷۵	۰/۳۸۱	۴/۹۲۲	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t10$	۱/۵۷۶	۰/۳۶۸	۴/۲۸۵	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t11$	۱/۹۳۶	۰/۳۸۴	۵/۰۳۸	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t15$	۱/۷۵۳	۰/۳۷۷	۴/۶۵۰	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t19$	۱/۹۹۱	۰/۴۰۰	۴/۹۷۶	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای ناشناس ← $t22$	۱/۸۴۷	۰/۳۸۵	۴/۸۰۴	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی ← $t1$	۰/۴۷۰	۰/۱۸۲	۲/۵۷۴	۰/۰۱۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی ← $t3$	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی ← $t4$	۰/۴۶۱	۰/۲۰۰	۲/۳۰۲	۰/۰۲۱	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی ← $t13$	-۰/۱۶۳	۰/۲۰۳	-۰/۸۰۵	۰/۴۲۱	ارتباط تأیید نمی‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی ← $t16$	-۰/۰۱۹	۰/۱۹۶	-۰/۰۹۶	۰/۹۲۳	ارتباط تأیید نمی‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی ← $t20$	۰/۷۸۹	۰/۲۰۵	۳/۸۴۱	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود

روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
					می‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی $t23$	-۰/۰۳۶	۰/۲۰۱	۰/۱۷۹	۰/۸۵۸	ارتباط تأیید نمی‌شود
رفتارهای نوع‌دوستانه و جمعی $t24$	۱/۰۷۶	۰/۲۱۱	۵/۱۰۳	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای هیجانی $t12$	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای هیجانی $t17$	۰/۸۹۴	۰/۳۹۴	۲/۲۶۹	۰/۰۲۳	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای هیجانی $t21$	۱/۷۵۷	۰/۶۱۸	۲/۸۴۱	۰/۰۰۴	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای بحرانی و اضطراری $t6$	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای بحرانی و اضطراری $t9$	۰/۹۳۰	۰/۱۴۰	۶/۶۳۸	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای بحرانی و اضطراری $t14$	۰/۶۲۷	۰/۱۵۳	۴/۱۰۵	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای بحرانی و اضطراری $t25$	۰/۳۷۳	۰/۱۴۸	۲/۵۱۰	۰/۰۱۲	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای متابعت‌آمیز $t5$	-۰/۳۰۸	۰/۲۱۵	-۱/۴۳۰	۰/۱۵۳	ارتباط تأیید نمی‌شود
رفتارهای متابعت‌آمیز $t7$	۱/۱۶۸	۰/۳۴۷	۴/۸۳۴	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای متابعت‌آمیز $t18$	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود

با توجه به نتایج ارائه شده در جدول (۳) بارهای عاملی غیر استاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) نشان می‌دهد که کلیه بارهای عاملی به جز $t13$ ، $t16$ ، $t23$ و $t25$ دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($p > 0.05$). بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل به جز گویه‌های $t13$ ، $t16$ ، $t23$ و $t25$ تأیید می‌شوند و لذا سایر عوامل در مدل باقی می‌مانند. هم‌چنین در بین شاخص‌های رفتارهای مراقبتی مطلوب گویه $t6$ بالاترین بار عاملی و گویه $t4$ کمترین بار عاملی را دارد. شاخص‌های برازش مدل نشان می‌دهد که مدل مورد نظر دارای برازش مناسبی است. در این زیر مدل،

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۳۳

بعد از حذف گویه‌های مورد نظر شاخص برازش تطبیقی (CFI) برابر (۰/۹۲۶) و شاخص نیکویی برازش (GFI) (۰/۸۶۴) محاسبه گردیده است. هم‌چنین مقدار χ^2/df برابر (۱/۲۴۵) می‌باشد. با توجه به این‌که هر یک از شاخص‌های به دست آمده برای مدل به تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، اما در مجموع این مدل در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است.

۳.۴ مدل نهایی پژوهش

در این قسمت برازش مدل بر اساس ۴۶ گویه بررسی می‌شود به طور کلی هر یک از شاخص‌های به دست آمده برای مدل به تنهایی دلیل برازندگی مدل یا عدم برازندگی آن نیست، بلکه باید این شاخص‌ها را در کنار یکدیگر و با هم تفسیر کرد. در صورت تأیید برازش مدل، مدل نقش تفکر مراقبتی و ابعاد آن بر رفتارهای اجتماعی مطلوب تعمیم‌پذیر خواهد بود. برای تأیید مدل معمولاً استفاده از ۳ تا ۵ شاخص کافی به نظر می‌رسد.

جدول ۴. شاخص‌های برازش مدل

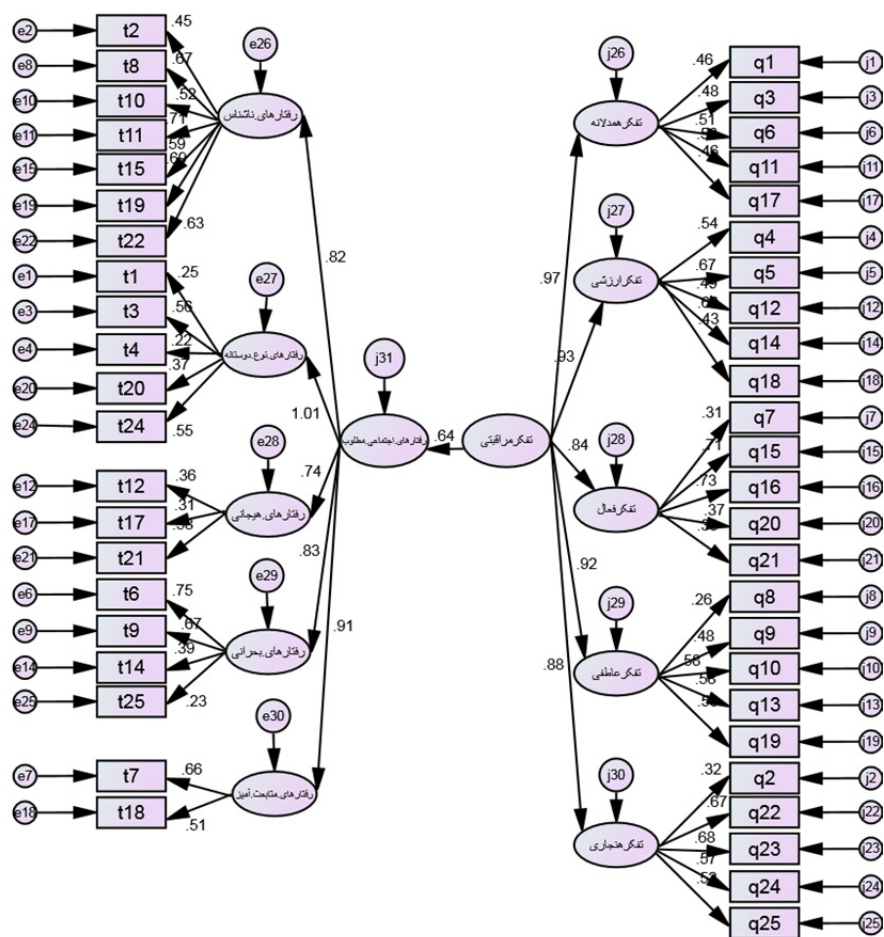
شاخص	برآورد	برازش قابل قبول مدل
$\frac{\chi^2}{df}$	۱/۸۹۸	$1 \leq \frac{\chi^2}{df} \leq 5$
GFI	۰/۸۸۰	$GFI \geq 0.9$
RMSEA	۰/۰۰۱	$RMSEA \leq 0.08$
TLI	۰/۹۸۵	$TLI \geq 0.9$
NFI	۰/۹۱۳	$NFI \geq 0.9$
CFI	۰/۹۹۹	$CFI \geq 0.9$
IFI	۰/۹۷۷	$IFI \geq 0.9$
PRATIO	۰/۹۴۵	$PRATIO \geq 0.5$
AGFI	۰/۸۵۶	$AGFI \geq 0.9$

نتایج جدول (۴) نشان می‌دهد که الگو در جهت برازش از وضعیت مناسبی برخوردار است و شاخص‌های تناسب مدل بیانگر مناسب بودن مدل اندازه‌گیری می‌باشد.

شاخص GFI که شاخص نیکویی برازش است برابر $0/999$ به دست آمده است. به طور کلی مقدار این شاخص می‌تواند بین صفر تا یک تغییر کند و مقادیر نزدیک به یک نشان دهنده انطباق بهتر مدل می‌باشد و معمولاً مقادیر بزرگتر از $0/9$ به عنوان مقادیر قابل قبول در نظر گرفته می‌شوند. شاخص RSMEA که ریشه دوم میانگین مربعات خطای برآورد است یکی از مهم‌ترین شاخص‌های برازش در مدلیابی معادلات ساختاری است و در بین محققان درباره مقدار قابل قبول این شاخص توافق قطعی وجود ندارد اما می‌توان برازش قابل قبول این شاخص را کمتر از $0/08$ دانست. که در این پژوهش برابر $0/001$ به دست آمده است. همچنین شاخص CFI برابر $0/999$ به دست آمده است؛ این شاخص که شاخص برازش تطبیقی نامیده می‌شود مقدار نرمال شده شاخص NFI است و حداقل مقدار قابل قبول برای آن $0/9$ می‌باشد.

همان گونه که در جدول دیده می‌شود تقریباً تمامی شاخص‌ها کفایت آماری دارند. بنابراین با اطمینان بسیار بالایی می‌توان دریافت که مدل به برازش کافی دست یافته است. نمودار (۳) نشان‌دهنده مدل نهایی پژوهش است.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۳۵

نمودار ۳. مدل نهایی پژوهش به همراه ضرایب مسیر

جدول (۵) نشان‌دهنده ضرایب رگرسیونی غیر استاندارد مدل نهایی پژوهش می‌باشد.

جدول ۵. ضرایب رگرسیونی غیراستاندارد مدل نهایی تحقیق

روابط مدل مفهومی	برآورد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	سطح معناداری	نتیجه
تفکر مراقبتی → رفتارهای اجتماعی مطلوب	۰/۴۷۱	۰/۱۳۵	۳/۴۹۹	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← رفتارهای ناشناس	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← رفتارهای نوع‌دوستانه	۰/۸۹۰	۰/۳۵۶	۲/۵۰۲	۰/۰۱۲	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← رفتارهای هیجانی	۰/۹۱۴	۰/۳۳۷	۲/۷۱۲	۰/۰۰۷	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← رفتارهای بحرانی و اضطراری	۱/۹۱۱	۰/۴۲۹	۴/۴۵۴	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
رفتارهای اجتماعی مطلوب ← متابعت‌آمیز	۱/۸۰۶	۰/۴۱۴	۴/۳۶۳	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر همدلانه	۱/۰۰۰				ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر ارزشی	۰/۸۸۳	۰/۲۰۴	۴/۳۱۹	۰/۰۰۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر فعال	۰/۳۹۵	۰/۱۳۳	۲/۹۷۰	۰/۰۰۳	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر عاطفی	۰/۴۵۲	۰/۱۷۵	۲/۵۷۶	۰/۰۱۰	ارتباط تأیید می‌شود
تفکر مراقبتی ← تفکر هنجاری	۰/۵۸۴	۰/۱۹۰	۳/۰۶۶	۰/۰۰۲	ارتباط تأیید می‌شود

در جدول (۵) بارهای عاملی غیر استاندارد به همراه نسبت بحرانی و مقدار P (سطح معناداری) گزارش شده است. این شاخص‌های برازش نشان می‌دهند که کلیه بارهای عاملی دارای تفاوت معناداری با صفر هستند ($p < ۰/۰۵$). بنابراین با اطمینان ۹۵ درصد تمامی روابط موجود در مدل تأیید می‌شوند. هم‌چنین نتایج نشان می‌دهد در بررسی ابعاد رفتارهای اجتماعی مطلوب، رفتارهای نوع دوستانه دارای بیشترین بار عاملی و رفتارهای هیجانی دارای کمترین بار عاملی هستند و در بررسی تفکر مراقبتی، بعد تفکر همدلانه دارای بیشترین بار عاملی و بعد تفکر فعال دارای کمترین بار عاملی‌اند. و بر اساس ضرایب رگرسیونی استاندارد به دست آمده در مدل، ضریب تأثیر تفکر مراقبتی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب برابر (۰/۶۴۳) می‌باشد.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۳۷

حال با توجه به تأیید مدل نهایی پژوهش، به سوال تحقیق درباره بررسی رابطه تفکر مراقبتی و ابعاد آن بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان پرداخته می‌شود. جدول (۶) نشان‌دهنده ضرایب رگرسیونی تأثیر تفکر مراقبتی و ابعاد آن بر رفتارهای اجتماعی مطلوب می‌باشد.

جدول ۶. ضرایب رگرسیونی تأثیر تفکر مراقبتی و ابعاد آن بر رفتارهای اجتماعی مطلوب

متغیر پیش‌بین	متغیر وابسته	ضرایب استاندارد نشده		ضرایب استاندارد شده	
		انحراف استاندارد	B	ضریب پتای استاندارد	t
تفکر مراقبتی	تفکر همدلانه تفکر ارزشی تفکر فعال تفکر عاطفی تفکر هنجاری			۰/۶۴۳	۳/۴۹۹
تفکر همدلانه		۰/۲۲۶	۱/۹۶۸	۰/۴۱۸	۸/۷۱۷
تفکر ارزشی		۰/۲۲۴	۱/۷۰۴	۰/۳۷۳	۷/۶۰۹
تفکر فعال		۰/۲۰۸	۱/۸۳۴	۰/۴۲۲	۸/۸۱۶
تفکر عاطفی		۰/۲۲۵	۲/۲۱۲	۰/۴۶۰	۹/۸۰۹
تفکر هنجاری		۰/۱۹۳	۱/۴۷۹	۰/۳۷۴	۷/۶۴۹

با توجه به مدل مفهومی پژوهش و نتایج جدول (۶) ارتباط دو متغیر تفکر مراقبتی و رفتارهای اجتماعی مطلوب با مقدار آماره t برابر (۳/۴۹۹) و ضریب تأثیر (۰/۶۴۳)، تأیید می‌شود. بنابراین تفکر مراقبتی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان تأثیر مثبت و معنادار دارد. همچنین تفکر همدلانه بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان با آماره t برابر (۸/۷۱۷) و ضریب تأثیر (۰/۴۱۸)، تفکر ارزشی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان با آماره t برابر (۷/۶۰۹) و ضریب تأثیر (۰/۳۷۳)، تفکر فعال بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان با آماره t برابر (۸/۸۱۶) و ضریب تأثیر (۰/۴۲۲)، تفکر عاطفی بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان با آماره t برابر (۹/۸۰۹) و ضریب تأثیر (۰/۴۶۰) و تفکر هنجاری بر رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان با آماره t برابر (۷/۶۴۹) و ضریب تأثیر (۰/۳۷۴)، در سطح اطمینان ۹۵ درصد در تمام موارد تأثیر مثبت و معنادار دارد.

۵. نتیجه‌گیری

این پژوهش در صدد بررسی و تحلیل نقش تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن (تفکر ارزشی، عاطفی، فعال، هنجاری و همدلانه) بر میزان بروز رفتارهای اجتماعی مطلوب (رفتارهای

اجتماعی مطلوب نوع‌دوستانه، متابعت‌آمیز، هیجانی، بحرانی و ناشناس) دانشجویان است. طبق یافته‌های پژوهش، تفکر مراقبتی و مؤلفه‌های آن بر میزان رفتارهای اجتماعی مطلوب دانشجویان تأثیر مثبت و معنادار (۰/۶۴۳) دارد. تفکر عاطفی بالاترین همبستگی (۰/۴۶۰)، تفکر ارزشی پایین‌ترین همبستگی (۰/۳۷۳) و تفکر فعال (۰/۴۲۲)، همدلانه (۰/۴۱۸) و هنجاری (۰/۳۷۴) به ترتیب در میانه قرار دارند. از بین مؤلفه‌های تفکر مراقبتی، تفکر ارزشی دارای بالاترین میانگین (۲۰/۸۳) و تفکر فعال دارای پایین‌ترین میانگین (۱۹/۲۸) و از بین انواع رفتارهای اجتماعی مطلوب، رفتارهای اجتماعی مطلوب نوع‌دوستانه دارای بالاترین میانگین (۲۸/۵۵) و رفتارهای اجتماعی مطلوب هیجانی پایین‌ترین میانگین (۱۰/۱۷) را داشتند.

طبق یافته‌های ذکر شده، مراقبت برای فرد یک نظام ارزشی به ارمغان می‌آورد و به او کمک می‌کند که امور را دلسوزانه و دغدغه‌مندانه قضاوت کند و از طریق افزایش دغدغه‌مندی اخلاقی، توجه به پیامد رفتارهای اخلاقی و آثار رفتار هر شخص بر دیگران، باعث توجه بیش‌تر افراد به رفتارهای اخلاقی هم‌چون صداقت، عدالت، کمک به دیگری و تعهد به دیگران می‌شود. بالابودن میانگین تفکر عاطفی در افراد منجر می‌شود که افراد نظام فکری، عاطفی، احساسی و رفتاری دیگران را درک کنند، به صورت مداوم خود را به جای دیگران قرار دهند و به هویت دیگران احترام بگذارند و پذیرش یکتایی دیگران و استقلال خودشان را در نقشه معنایی زندگی خود قرار دهند. در نتیجه افزایش انگیزش اخلاقی و دغدغه‌مندی اخلاقی که به واسطه پرورش و تقویت تفکر مراقبتی در افراد ایجاد می‌شود، منجر به دور شدن از رفتارهای ناشایست اجتماعی می‌گردد و میزان بروز رفتارهای اجتماعی مطلوب بهبود می‌یابد و غفلت نسبت به پرورش تفکر مراقبتی باعث شکست برنامه‌های آموزشی برای دستیابی به اهداف انسانی و اخلاقی است. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش کوهی‌اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸)، قدومی‌زاده و همکاران (۱۴۰۰) و اولوسینار و اری (۲۰۱۹) همسو است؛ زیرا در آن پژوهش‌ها نیز تفکر مراقبتی به عنوان یک نوع تفکر مرتبه بالاتر است و به همه‌ی ابعاد وجودی (بعد شناختی، عاطفی، هیجانی، زیبایی‌شناختی و رفتار) در تربیت اخلاق توجه داشته و بر تربیت اخلاقی دانشجویان اثربخش بوده است.

تفکر همدلانه به عنوان توانایی خود را به جای دیگران گذاشتن، دیگران را درک کردن و در نظر گرفتن چشم‌انداز و دیدگاه دیگران، به ما کمک می‌کند تا از طریق تفسیر افکار و

احساسات، دنیای آن‌ها را برای خود قابل فهم کنیم. همدلی با طرف مقابل منجر به خودشناسی و روشن شدن دیدگاه خود و دیگران می‌شود و نه تنها به فرآیند تسهیل پذیرش و احترام به خود و دیگری کمک می‌کند، بلکه به تعمیق کشف خویش و دیگری به عنوان یک شخص مستقل منجر می‌شود. بنابراین تمام اعمال و اقداماتی که افراد انجام می‌دهند در جهت اعمال پسندیده سوق داده می‌شود. با توجه به این که تفکر همدلانه تأثیر مثبت بر رفتارهای اجتماعی جامعه‌پسند دارد، اگر این امر تحقق نیابد؛ ممکن است بسیاری از رفتارها و احساسات دیگران در ارزیابی ما مردود و غیرقابل پذیرش تلقی گردد و دستیابی به جامعه‌ای آرمانی محقق نشود. بنابراین تفکر مبتنی بر همدلی هسته اصلی تفکر مراقبتی است و با تقویت تفکر مراقبتی، ظرفیت تفکر همدلانه نیز بهبود می‌یابد و افراد به رفتارهایی که مطلوب و مورد پسند یک جامعه ایده‌آل است، می‌پردازند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش کوهی اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸)، رحیم‌زاده، صمدی و انصاریان (۱۳۹۸)، ترکمن‌ملایی و شیخ‌الاسلامی (۱۳۹۸)، یعقوبی و محمدی (۱۴۰۰)، توکلی و همکاران (۱۴۰۱)، کوهی اصفهانی و همکاران (۱۴۰۱) و دومبایستی (۲۰۱۴) همسو است؛ زیرا در این پژوهش‌ها نیز همدلی درک متقابل احساسات و افکار و اعمال دیگران است که بر سلوک رفتاری دانشجویان، اثر معناداری دارد و برای تقویت این رفتارها می‌توان آموزش‌هایی به دانشجویان در جهت افزایش سطح انگیزه تعلق، همدلی و خودکارآمدی در محیط آموزشی داد.

تفکر ارزشی به تمام حیطه‌های زندگی معنا می‌بخشد؛ این‌که انسان در زندگی چه چیزهایی را باید بخواهد یا بهتر است به آن تمایل نشان دهد و در قضاوت و تصمیم‌گیری‌های خود، میان ارزش‌ها پیوندی متناسب برقرار کند و ارزش‌های شایسته و مناسب زندگی را برگزیند لازمه تحقق تفکر ارزشی است. تفکر ارزشی منجر می‌شود که فرد با شناسایی و آزمون ارزش‌هایش، آن‌ها را قوی سازد، ظرفیت تشخیص ارزش‌های شخصی خود را افزایش دهد، اولویت‌بندی ارزش‌ها در نظام ارزشی خود را بهبود دهد و از معضلاتی هم‌چون ضعف در تصمیم‌گیری و داوری و گرایش به سوی رفتارهای جامعه‌ستیز اجتناب کند و ارزش‌های پسندیده هم‌چون به فکر هم بودن، مراقب رشد هم بودن، تشریک مساعی، تعاون و... پدید آورد و اگر این ارزش‌های اخلاقی در افراد نهادینه شود، منجر به افزایش رفتارهای جامعه‌پسند می‌شود. در نتیجه اگر فردی بدون داشتن یک نظام ارزشی به چیزی فکر کند، نسبت به آن بی‌احساس و بی‌تفاوت می‌شود؛ بنابراین نسبت

به دیگران، احساسات دیگران، احترام به دیگران، مشارکت، دفاع و حمایت از دیگران نیز بی‌میل می‌گردد و در نهایت، موجب تضعیف هویت فرد و جامعه می‌شود و بروز رفتارهای اجتماعی مطلوب محقق نمی‌شود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش هدایتی و همکاران (۱۳۹۵)، هدایتی (۱۳۹۶)، کوهی اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸)، رحیم زاده، صمدی و انصاریان (۱۳۹۸)، توکلی و همکاران (۱۴۰۱)، کوهی اصفهانی و همکاران (۱۴۰۱)، دومبایستی (۲۰۱۴) و اولوسینار و اری (۲۰۱۹) همسو است؛ زیرا در این پژوهش‌ها نیز نتایج حاکی از آن است که توجه به تفکر ارزشی به عنوان یکی از ابعاد تفکر مراقبتی ضرورت دارد و پرورش تفکر مراقبتی و خصوصاً تفکر ارزشی، باعث تقویت فرد در شناسایی ارزش‌ها شده و به بهبود نگرش ارزشی فراگیران در حوزه‌های متفاوت یاری می‌رساند.

تفکر فعال به معنی انجام امور و کارهای خوشایند در ارتباط با خداوند، خود، خلق و خلقت است و بیش‌تر دارای بار عملی می‌باشد. میانگین بالا و ارتباط مثبت بین تفکر فعال و رفتارهای اجتماعی مطلوب اشاره به این مطلب دارد که طبق تفکر فعال، افراد با دردهای اجتماعی آشنا می‌شوند و اقداماتی در جهت رفع بی‌عدالتی و بی‌انصافی‌های موجود در جهان اطراف خود انجام می‌دهند، به آرامش و آسایش خود و دیگران اهمیت می‌دهند و دغدغه‌های ایجاد جهانی بهتر، پسندیده‌تر و صلح‌آمیزتر را دارند. هنگامی که افراد بیاموزند و تمرین کنند که صرفاً بیزاری از بی‌عدالتی یا غصه‌ی آسیب‌ها و مشکلات جهان را خوردن، برای ساخت جهانی بهتر کفایت نمی‌کند و اگر هر فرد در همان اندازه که توان دارد برای حفظ حقوق و سلامت دیگران راهکاری بیاندیشد و رفتارهای اجتماعی مطلوب و مناسب انجام دهد، جهان جای بهتری برای زیستن خواهد شد و نه تنها این رفتارهای اجتماعی مطلوب مربوط به موقعیت‌های بحرانی و اضطراری نمی‌شود؛ بلکه سایر ابعاد و موقعیت‌های زندگی را شامل می‌شود. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش کوهی اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸)، رحیم زاده، صمدی و انصاریان (۱۳۹۸)، توکلی و همکاران (۱۴۰۱)، کوهی اصفهانی و همکاران (۱۴۰۱) و دومبایستی (۲۰۱۴) همسو است؛ زیرا در آن پژوهش‌ها نیز نتایج حاکی از آن است که تفکر فعال به عنوان یکی از مؤلفه‌های تفکر مراقبتی، شامل مجموعه فعالیت‌هایی است که افراد در شرایط مختلف انجام می‌دهند تا از تمام چیزهایی که برایشان عزیز و ارزشمند است، مراقبت کنند.

تفکر عاطفی ناظر به کنترل احساسات خود و توجه به چگونگی بروز و ظهور متعادل احساسات و عواطف است. در این پژوهش، تفکر عاطفی با رفتارهای مطلوب اجتماعی بالاترین همبستگی را دارد. این تفکر به عنوان یک مهارت شناختی ضروری جهت درک، فهم و تنظیم خلق و خو است و با استفاده از اطلاعات هیجانی منجر به سازگاری با جهان پیچیده‌ایی که مملو از رفتارهای اجتماعی و ضداجتماعی است، می‌شود و گرایش به رفتارهای سالم و مطلوب را به همراه دارد. تفکر عاطفی باعث پرورش ادراک افراد در یک سطح بامعنا تر و انسانی تر می‌شود. تأمل روی اندیشه، عواطف و رفتار خود و نحوه‌ی ارتباط با دیگران منجر به ساخت جامعه‌ای می‌شود که در آن افراد نسبت به ایده‌های خود مطمئن تر و با اعتماد به نفس بیش‌تری هستند و روابط سالم‌تری را ایجاد می‌کنند، چرا که به نیازهای دیگران نیز می‌اندیشند و در موقعیت‌های هیجانی، بحرانی و در هر موقعیتی، رفتارهای اجتماعی پسندیده و مطلوب از خود نشان می‌دهند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش هدایتی (۱۳۹۶)، کوهی اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸)، رحیم زاده، صمدی و انصاریان (۱۳۹۸)، توکلی و همکاران (۱۴۰۱)، کوهی اصفهانی و همکاران (۱۴۰۱)، دومبایستی (۲۰۱۴) و اولوسینار و اری (۲۰۱۹) همسو است؛ زیرا در آن پژوهش‌ها نیز نتایج حاکی از آن است که در حین فرآیند نقد تفکر مراقبتی، توجه به مؤلفه‌ی عاطفی در کنار مؤلفه‌ی ارزشی ضرورت دارد و مؤلفه‌های شناختی و عاطفی به طور توأمان است. همچنین تفکر مراقبتی به عنوان یک نوع تفکر مرتبه بالاتر است و دارای مؤلفه عاطفی است و به عواطف، قلب و باورها نسبت داده می‌شود و تفکر مراقبتی به عنوان میزان معتبری جهت سنجش رفتارهای عاطفی و تمایلات به حساب می‌آید.

تفکر هنجاری جویای دستیابی به بهترین اندیشه‌ها، بهترین اعمال و عملکردها و به دنبال مطلوب‌ها گشتن است. در واقع شکاف میان آنچه هست و آن چه بهتر است باشد را مشخص ساخته و این خلأ را با ایده‌های ارزشمند کمرنگ می‌سازد. پرورش تفکر هنجاری، زیرساخت‌های لازم برای تربیت شهروندان هنجارمند را در پی دارد و زمانی که افراد ارزش‌ها و هنجارها را در سطح فراتر از قوانین اجتماعی ببینند، همبستگی بیش‌تری با کل مخلوقات پیدا خواهند کرد. تفکر هنجاری دغدغه‌ی پرورش اخلاقی فرد در خانه و محیط آموزشی را دارد و طی مسیر تربیت هم برای مربی و هم برای متربی هدف را زنده نگه داشته و باعث خود ارزیابی، خود کنترلی و خود مدیریتی شخص می‌شود و باید روش‌های تربیتی که مبتنی بر دو ویژگی ژرف‌اندیشی و گفت‌وشنود است را ترویج دهد؛ به گونه‌ایی

که افراد را به ساخت ایده‌آلهایی برای جهانی بهتر و توأم با رشد و یکپارچگی برای همگان تشویق نماید. بدین ترتیب گرایش به رفتارهای جامعه‌پسند و مطلوب افزایش و از رفتارهای ضداجتماعی و ضدهنجاری اجتناب می‌شود. شاید ضعف در تفکر هنجاری به این دلیل باشد که افراد از بدو تولد وارد جهانی از پیش شکل گرفته می‌شوند و خود را تسلیم این جهان می‌کنند و چون تجارب ارتباطی کم‌تری دارند، امکان‌های جایگزین و گزینه‌های متنوع در جهان را نمی‌شناسند. یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پژوهش کوهی‌اصفهانی و کشاورز (۱۳۹۸)، رحیم زاده، صمدی و انصاریان (۱۳۹۸)، توکلی و همکاران (۱۴۰۱)، کوهی اصفهانی و همکاران (۱۴۰۱) و دومبایستی (۲۰۱۴) همسو است؛ زیرا در آن پژوهش‌ها نیز نتایج حاکی از آن است که تفکر هنجاری به عنوان یکی از مؤلفه‌های تفکر مراقبتی، یعنی دانستن واقعیت موقعیت و هم‌حس آرمان‌گرایی که هر چیز چگونه باید باشد یا می‌توانست باشد، است.

۱.۵ پیشنهادات پژوهش

باتوجه به نتایج پژوهش، پیشنهادات زیر با هدف گسترش و تقویت تفکر مراقبتی و رفتارهای اجتماعی مطلوب در دانشجویان ارائه می‌شود:

- با توجه به یافته‌های پژوهش حاضر که با تقویت تفکر مراقبتی، میزان بروز رفتارهای اجتماعی مطلوب بهبود می‌یابد؛ لازم است افراد از همان سنین ابتدایی در جریان مهارت‌های تفکر مراقبتی قرار گیرند و با مشارکت در حلقه‌های کندوکاو فلسفی، احساس مسئولیت خود را نسبت به خود، دیگری و به طور کلی جامعه ارتقاء بخشند.
- توجه به تمام ابعاد تفکر مراقبتی در کنار یکدیگر ضروری است و نباید هیچ یک از ابعاد، از حیطه‌ی آموزش حذف یا کمرنگ شود؛ زیرا تمام ابعاد پنج‌گانه تفکر مراقبتی به اندازه‌ای یکسان حائز اهمیت هستند.
- طبق یافته‌های پژوهش، تفکر فعال دانشجویان پایین‌ترین میانگین را در بین سایر ابعاد تفکر مراقبتی به خود اختصاص داده است؛ بنابراین توصیه می‌شود قوه تمرکز فراگیران با کمک روش آزمایش، توانایی مرور ذهنی یا به عبارتی مرور اطلاعات پیشین و یادگیری مطالب جدید که مرتبط به بعد تفکر فعال است، تقویت شود.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۴۳

- توصیه می‌شود مسائل زندگی واقعی در نگارش متن داستان‌ها یا روایت‌های تصویری در حلقه‌های کندوکاو فلسفی طراحی شوند و فراگیران را با مسائل دنیای اطراف آشنا سازند. این آگاهی برای پرورش تفکر مبتنی بر هنجار ضروری است؛ زیرا تا زمانی که با دغدغه‌های واقعی روبه‌رو نشوند، راه‌حل‌ها و ایده‌آل‌ها ساخته نمی‌شود.

- همچنین در خصوص رفتارهای اجتماعی مطلوب بحرانی و اضطراری، می‌توان فراگیران را در موقعیت‌های واقعی زندگی (مثل کمک به افراد سیل‌زده و زلزله‌زده) قرار داد تا خود شخصاً در موقعیت‌های واقعی تجربه کنند و اقدام به رفتارهای اجتماعی مطلوب افزایش یابد.

قدرانی:

نویسندگان بر خود لازم می‌دانند تا از دانشجویانی که در این پژوهش شرکت نمودند، تقدیر و تشکر نمایند.

کتاب‌نامه

- افقری، فاطمه و قاسمی، سیمین (۱۳۹۴)، رابطه‌ی بین اعتماد اجتماعی و گرایش‌های مطلوب اجتماعی، نشریه روان‌پرستاری، س ۳، ش ۲، ۶۲-۷۱.
- امامی کوپائی، سمانه؛ صافیان، محمد جواد و صبوحی، عفت (۱۴۰۲). وجوه معماری در تناسب با ویژگی‌های هستی‌شناسانه انسان در اندیشه‌هایدگر. نشریه علمی/اندیشه معماری، ۷ (۱۴). ۱-۲۰.
- امیرپور، برزو؛ درخشان، نوشین و محمدی، فردوس (۱۴۰۲). بررسی گرایش‌ها به رفتار اجتماعی مطلوب در بستر توسعه فردی در دانش‌آموزان عضو هلال احمر و غیر عضو. مطالعات توسعه اجتماعی-اقتصادی. س ۱، ش ۱، ۱۹۹-۱۷۷.
- بیرهوف، هانس ورنر (۱۳۸۴)، رفتارهای اجتماعی (تحلیل انواع رفتارهای اجتماعی از دیدگاه روانشناسی اجتماعی)، ترجمه: رضوان صدقی نژاد. تهران: گل آذین.
- ترکمن ملایری، مهدی و شیخ‌الاسلامی، راضیه (۱۳۹۸)، همدلی و رفتارهای جامعه‌پسند: نقش واسطه‌ای هیجان‌های اخلاقی، روان‌شناسی تحولی: روان‌شناسان ایرانی، س ۱۵، ش ۵۹.
- توکلی، محبوبه؛ صافیان، محمدجواد؛ قاندي، یحیی و اردلانی، حسین (۱۴۰۱)، نقش داستان حضرت موسی (ع) و حضرت خضر (ع) از منظر قرآن در آموزش تفکر مراقبتی مبتنی بر آموزه‌های فلسفه برای کودکان، نشریه تربیت اسلامی، س ۱۷، ش ۳۹، ۷۳-۹۱.

۱۴۴ جامعه‌پژوهی فرهنگی، سال ۱۶، شماره ۴، زمستان ۱۴۰۴

حبیب‌پور، کرم و صفری، رضا (۱۳۸۸)، *راهنمای جامع اس‌پی‌اس/اس در تحقیقات پیمایشی*، تهران: لویه.

دماری، بهزاد؛ امامی رضوی، حسن؛ حاجبی، احمد و الهی، الهام (۱۴۰۰)، رفتارهای اجتماعی مطلوب؛ ضرورت ارتقای سلامت اجتماعی ایرانیان، *مجله دانشکده بهداشت و انستیتو تحقیقات بهداشتی*، س ۱۹، ش ۲، ۱۳۶-۱۲۳.

رحیم زاده، لعیا؛ صمدی، معصومه و انصاریان، فهیمه (۱۳۹۸)، تبیین مفهوم تفکر مراقبتی در حوزه فلسفه برای کودکان به منظور طراحی چارچوب مفهومی و ارایه چالش‌های فراروی آن، *فصلنامه مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، س ۹، ش ۲، ۹۱-۱۱۶.

شیخی، محمدتقی (۱۳۸۰)، ارتباط میان دانشگاه، فرهنگ و نظام ارزشی جامعه تحلیلی از دیدگاه جامعه‌شناسی، *مجله تخصصی زبان و ادبیات دانشکده ادبیات و علوم انسانی مشهد*، س ۳۴، ش ۲-۱، ۳۳۶-۳۲۳.

عبداله‌زاده، حسن و نورانی، ملیحه السادات (۱۴۰۰)، شهروندان و رفتارهای مطلوب اجتماعی، *فصلنامه مطالعات حقوق شهروندی*، شماره ۲۲، ۹۸۷-۱۰۰۴.

قائدی، یحیی (۱۳۹۵)، *مبانی نظری فلسفه برای کودکان*، تهران: انتشارات مرآت.

قدومی‌زاده، فاطمه؛ جوکار، بهرام؛ حسینچاری، مسعود و خرمایی، فرهاد (۱۴۰۰)، اعتبارسنجی حلقه‌ی کندوکاو اخلاقی در تربیت اخلاقی دانشجویان و اثربخشی آن بر میزان رفتارهای جامعه‌پسند، *مجله علوم اجتماعی و انسانی سابق*، س ۱۳، ش ۲، ۱۵۱-۱۱۹.

کجباف، محمدباقر؛ سجادیان، ایلناز؛ نوری، ابوالقاسم (۱۳۸۹)، بررسی ساختار عاملی، روایی و اعتبار مقیاس گرایش‌های اجتماعی مطلوب در بین دانشجویان، *فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی*، س ۲۱، ش ۲، ۱۱۸-۱۰۱.

کوهی اصفهانی، هاجر؛ قائدی، یحیی؛ ضرغامی همراه، سعید و کشاورز، سوسن (۱۴۰۱)، تحلیل چیرستی انواع، ابعاد و ماهیت تفکر مراقبتی، *مجله علوم تربیتی دانشگاه شهید چمران اهواز*، س ۶، ش ۱، ۴۲-۲۱.

کوهی اصفهانی، هاجر و کشاورز، سوسن (۱۳۹۸)، تفکر مراقبتی از منظر آیات قرآن کریم، *نشریه علوم تربیتی از دیدگاه اسلام*، س ۷، ش ۱، ۴۵-۶۵.

گرویس، بوریس (۱۴۰۲)، *فلسفه مراقبت*. ترجمه: اشکان صالحی. انتشارات: بان

لیپمن، متیو (۱۳۹۰)، *تفکر در تعلیم و تربیت*. ترجمه: ادريس اسلامي و كيوان سیدی، مهاباد: دانشگاه آزاد اسلامی مهاباد.

لیپمن، متیو؛ شارپ، آن مارگارت و اسکانیان، فردریک (۱۳۹۰)، *کودکان و مهارت‌های تفکر*، ترجمه: عبدالمهدی معرف‌زاده، سید منصور مرعشی و علی شریفی، تهران: پارسیک.

تحلیل نقش تفکر مراقبتی بر میزان ... (مریم سامع و زینب السادات اطهری) ۱۴۵

- نصراصفهانی، مریم (۱۳۹۸). مراقبت و معنا (نقد و بررسی کتاب درباره‌ی مراقبت نوشته‌ی میلتنون میرآف). *پژوهشنامه/انتقادی، متون و برنامه های علوم انسانی*، ۱۹(۱)، ۲۸۷-۳۰۵.
- وجدانی، شهریار و نوری، نسیم (۱۳۹۸)، نقش هوش اخلاقی، همدلی و گرایش های مطلوب اجتماعی در پیش بینی رضایت از زندگی و باور به جهان عادل، *فصلنامه سنجش و پژوهش در مشاوره و روان شناسی*، س ۱، ش ۱، ۴۶-۳۱.
- هاشمی نیا، محمدرضا (۱۳۹۹)، رفتار مطلوب اجتماعی در تربیت و سیره علوی، *فصلنامه پژوهش در آموزش تاریخ*، س ۱، ش ۳.
- هایدگر، مارتین (۱۳۸۹). *هستی و زمان*. ترجمه: عبدالکریم رشیدیان. تهران: نی.
- هایدگر، مارتین (۱۳۹۴). *هستی و زمان*. ترجمه: سیاوش جمادی، جلد ۶. تهران: هرمس.
- هدایتی، مهنوش؛ رضایی، محمدهاشم؛ پیرانی، ذبیح و هاشمی، مسعود (۱۳۹۵)، تاثیر اجرای برنامه فلسفه برای کودکان بر نگرش ارزشی دانش آموزان پسر پایه هفتم دبیرستان شهر خرم آباد، *تفکر و کودک*، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، س ۷، ش ۲، ۱۰۴-۷۹.
- هدایتی، مهنوش (۱۳۹۶). صعودی سالم: رویکرد نقد رویکرد مراقبتی، *پژوهشنامه/انتقادی متون و برنامه های علوم انسانی*، س ۱۷، ش ۵۰، ۲۵۲-۲۳۵.
- هدایتی، مهنوش (۱۳۹۷)، ساخت و هنجارهایی پرسش نامه سنجش تفکر مراقبتی بر مبنای رویکرد تربیتی فلسفه برای کودکان، *نشریه علوم تربیتی*، س ۲۵، ش ۲، ۱۷۸-۱۵۳.
- هدایتی، مهنوش (۱۳۹۸)، *مراقب تفکر صرفا منطقی باشیم؛ مهارت تفکر مراقبتی در برنامه فلسفه برای کودکان*، تهران: پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی.
- یعقوبی، ابوالقاسم و محمدی، سحر (۱۴۰۰)، اثر انگیزه تعلق بر رفتار جامعه پسند: نقش میانجی همدلی و خودکارآمدی، *فصلنامه پژوهش های روان شناسی اجتماعی*، س ۱۱، ش ۴۲، ۳۴-۱۷.

- Berman, J. Z., & Silver, I. (2022), Prosocial behavior and reputation: When does doing good lead to looking good? *Current opinion in Psychology*, vol 43, 102-107.
- Carlo, G., Hausmann, A., Christiansen, S., & Randall, B. A. (2003), Sociocognitive and behavioral correlates of a measure of prosocial tendencies for adolescents, *The journal of early adolescence*, vol 23, no1, 107-134.
- Carlo, G., & Randall, B. A. (2002), The development of a measure of prosocial behaviors for late adolescents, *Journal of Youth and Adolescence*, vol 31, no 1, 31-44.
- Dombayci, M.A. (2014), Teaching of environmental ethics: CaringThinking, *Journal of Environmental Protection and Ecology*, vol 15, no3, 1404-1421.
- Dombayci, M. A., Demir, M., Tarhan, S., & Bacanlı, H. (2011), Quadruple thinking: Caring thinking, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, vol 12, 552-561.

- Eisenberg ,N. Cameron ,E. Tryyon ,K & Dodez ,R (1981), Socialization of prosocial behavior in the preschool classroom, *Development Psychology* , vol 17, no 6, 773–782.
- Eisenberg, N., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Murphy, B. C., Jones, S., & Guthrie, I. K. (1998), Contemporaneous and longitudinal prediction of children's sympathy from dispositional regulation and emotionality, *Developmental Psychology*, vol 34, no5, 910- 924.
- Eisenberg, N., and Fabes, R. A. (1998), prosocial development. In Damon W. (Series ed.) and Eisenberg, N. (Vol. ed.), *Handbook of ChildPsychology, Vol. 3: Social, Emotional, and Personality Development* (5th edn.). Wiley, NewYork, 701-778.
- Escudero, J. A. (2013), Heidegger: Being and Time and the Care for the Self, *Journal of Philosophy in School*, vol 3, no 2, 302–307.
- Hoffman ,M. L (1982), Development of prosocial motivation: Empathy and guilt. In eisenberg ,N. (ed) , The development of prosocial behavior, *Academic Press* ,New York ,218–231.
- Lipman ,M (1995). *Carring as thinking inquiry: critical thinking across the disiplines*, vol 15, no1, 1–13.
- Lipman ,M (1995). *Natasha; Vygotskian Dialogues*, New York: Teachers college.
- Lipman ,M (2003), *Thinking in education*, New Yourk: Cambrige university press.
- Martín-Gregorio, S., Tomás, J. M., & Oliver, A. (2023). A psychometric study of the Prosocial Behavior Scale: Differential item functioning by gender. *Behavioral Sciences*, vol 31, no 3, 259.
- Pfattheicher ,Stefan. Nielsen ,Yngwie. & Thielmann ,Isabel (2022), Prosocial behavior and altruism: A review of concepls and definitions, *Current Opinion in Psycholog* ,vol 44 ,12–129.
- Prot, S., Gentile, D. A., Anderson, C. A., Suzuki, K., Swing, E., Lim, K. M., & Lam, B. C. P. (2013), Long-term relations among prosocial-media use, empathy, and prosocial behavior, *Psychological Science*,vol 25, no2, 358-368.
- Ulucinar ,Ufuk. Ari ,Asim (2019), The development of carring thinking skills inventory based on problem scenarios: A study of validation and reliability, *Universal Journal of educational easearc*, vol 1, no 6 ,1414–1429.
- Sharp ,A. (2007). Education of the emotioms in the classroom communityof inquiry, *Gifted education international* ,vol 22, no 2 ,248–257.
- Sharp, A. M. (2014), The Other Dimension of Caring Thinking (with a new commentary by Phillip Cam), *Journal of Philosophy in School*,vol 1, no 1, 15–21.